

Medicorum Silesiacorum Satyrae, Quae Varias Observationes, Casus, Experimenta, Tentamina Ex Omni Medicinae Ambitu Petita Exhibent ...

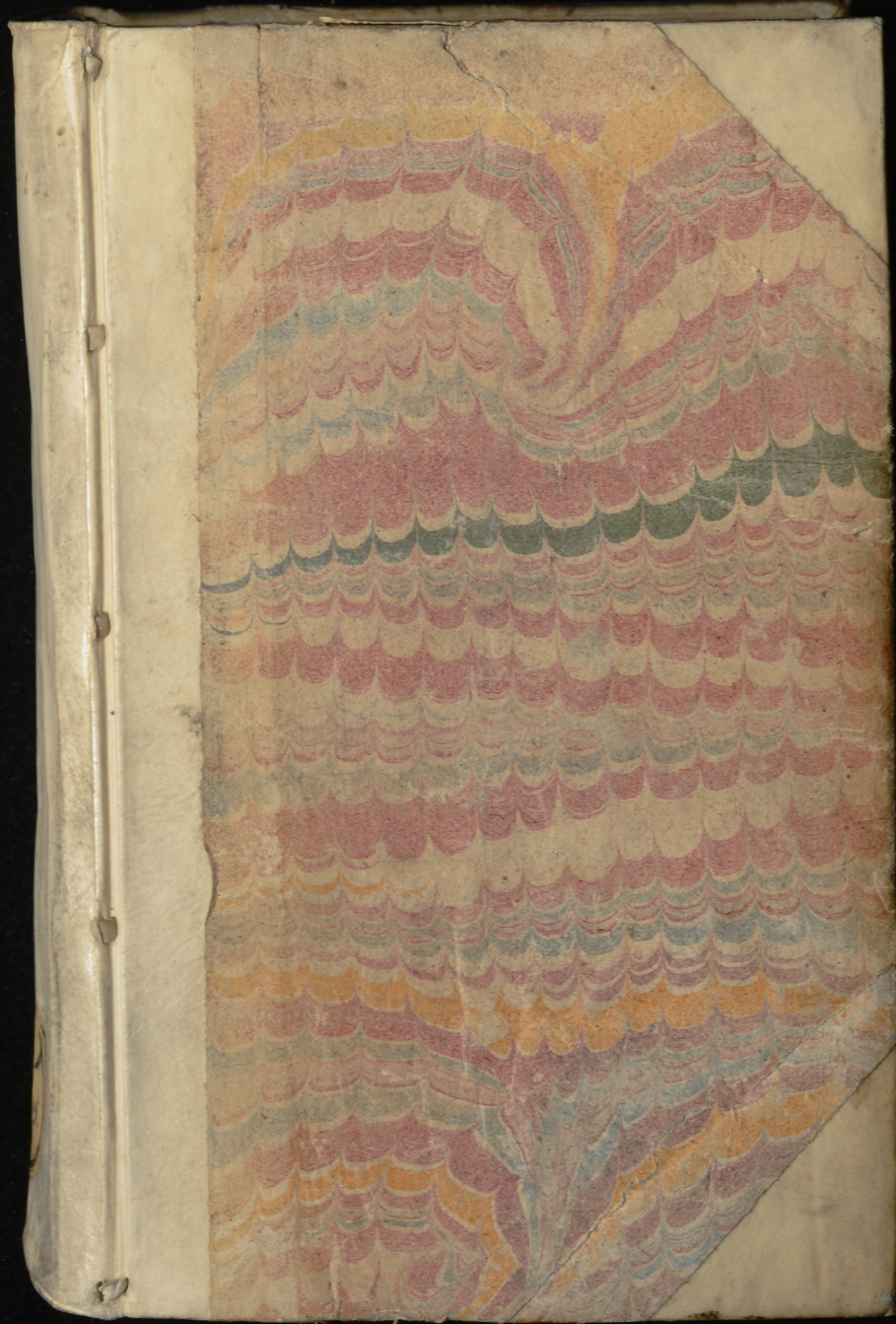
Specimen V

Wratislaviae: Lipsiae: Korn, 1737

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn821935836>

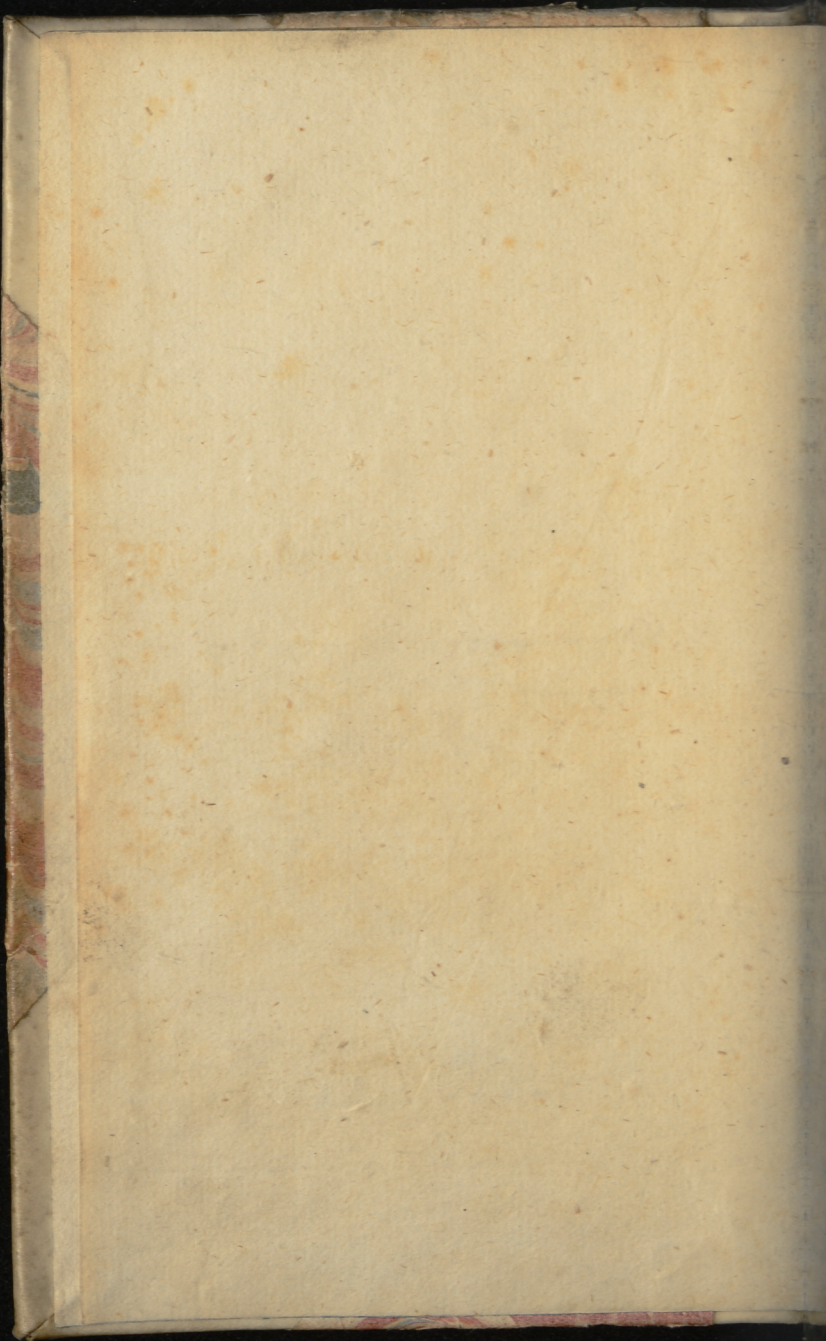
Band (Druck) Freier Zugang

Linnæus dreizehn 2te Aufl.

Ma - 3605.

MEDICORVM
SILESIACORVM
SATYRAE,

QVAE
VARIAS

OBSERVATIONES,

CASVS, EXPERIMENTA,

TENTAMINA,

OMNI MEDICINAE AMBITV

PETITA,

EXHIBENT.

SPECIMEN V.

CVM FIGVRIS.

WRATISLAVIÆ ET LIPSIÆ,
IMPENSIS JOH. JACOBI KORNII.

1737.

MEDICORVM
SILESIACORVM
SATYRAE

QVAE

HIPPOCRATES

EPISTOL. AD CRATEVAM.

ΠΟΛΛΑ ΗΜΕΑΣ ΘΗΗΤΟΤΕ ΕΟΝΤΑΣ ΛΑΘΟΙ,
ΑΤΕ ΜΗ ΠΑΓΧΤΙΔΙ ΑΤΡΕΚΙΗΣ ΕΥΤΟΝΕΟΝΤΑΣ.

MVLTA NOS, QVI MORTALES SVMVS,
LATENT

VTPOTE NON OMNINO PER VERITA-
TEM CORROBORATOS.

OMNI MEDICINAE AMPLIA

PETITA

EXHIBENT.

SPECIMEN V.

CVM FIGURIS

WRATISLAVIÆ ET LIPSIAE

IMPENSIS JOH. JACOBI KORNIJ

1737

OBSERVATIO I. ANONYMI.

*Carbonum viutorum vapor noxius,
& exitialis.*

INter causas morborum inopinatum, subitaneæque mortis non postremum locum sibi vindicare videntur CARBONES ARDENTES, quorum exhalatio vaporosa, nempe virulentis & infensissimis. imprimis actionibus vitalibus animalibusque, seclusis neque cæteris particulis referta, si inconclavi minus spaciose coarctatur, & idcirco se per inspirationem vesiculis & vasis pulmonum insinuans, imò & sanguini se immiscens robur eorum expansuum, quo sanguini liberior pateat transitus, infringens, aërisque purioris illapsui resistens ac narcotica vi sua per poros vasorum, & membranarum narium, faucium irrepens, cerebrum, partesque eius unitas contaminans, duntaxat non modo grauem suppeditat noxam, sed & nece ipsa celeriter homines aliaque animalia perimit. Ad corroborandum assertum non placet in amplum historiarum exspatiari campum, cui tamen volupe

A 2

limi-

similes luctuosos casus nosse, is non paucos apud MARCEL. DONATVM *Histor. Med. Mirab.* FORESTVM *lib. X. obseruat.* RAMAZZINVM *de Morb. artific.* LANCISIVM *de mort. Subitan.* Celeberr. ALBERTI *Prax. Specialis.* Celeberr. HOFFMANNVM *Med. Rational. Systemat. Part. II. pag. 298.* Clarisf. ADOLPHI *diisert. De Conclav. Aegrotant.* SCHENCKIVM *lib. II. obs. Tu. de Suffocat.* AMATVM LVSITANVM, SOLENANDRVM, WELSCHIVM, LOSSIVM. HISTOR. ACADEM. SCIENT. PARISIN. reperiet, inter alios & GERBETZ *Chronolog. Med. Praet. Ann. III. Seu 1699. § XXIII. pag 229.* refert. tres milites Cæsareos inclytæ Legionis Swindianæ in Carniola circa Leopolin hyemali tempore in tugurio rustici, carbonum igne luculentissime calefacto inter epotationem lagenæ vino adusto repletæ, affectu suffocatorio-soporoso, duos reuera extinctos, tertium vero ægre seruatum fuisse. Nec pariter reticendum fatum illud in recenti memoria versans, quod 1715, in vigilia Natalitiorum festi Jenæ tribus thesaurorum effessoribus vere infelicibus accidit, quos recordor & hic tanquam ope dæmonis mulctatos a circumforaneis cantatoribus, commenta sua anilia quaquauersum disseminantibus, proclamatos, pictisque tabulis, arrogante poëtarum atque pictorum licentia solemnî, fuisse delincatos: quam rem vt arduam, multisque ambiguam examussim prælaudatus HOFFMANNVS *tracta-*

OBSERVATIO I.

tu speciali, nunc annexo scriptis de tuenda valetudine pag. 539. vid. & Eiusdem Med. Consult. Part. V. Dec. III. Cas IV. pag. 182. seqq. enucleauit, ac causam spretis obgannientibus in exhalationes nociuas carbonum huius funesti casus, solidissimis rationibus, & multiplici edoctus experientia reiecit. Non absimile fatum experiebantur & hic ante quinquennium mense Novembri infaustum, cum ob algidam hiemem asperumque gelu, vnde & haud ita paucos mors subitanea extinxit, duae ancillæ in domo quadam ciuitatis seruietes: ambæ gaudebant optima prosperaque valetudine, & temperamento sanguineo; eæ cubitum euntes ob paulo frigidius conclaue,, & glaciale auram, olla carbonibus candentibus repleta, occlusis ubique perbelle fenestris, portisque, ac ita aëris liberio rem aditum impediens, cameram calefacere, & se ab iniuriis brumæ tutari conantes, sanæ & incolumes sese somno tradunt: altero mane iam iam domesticis omnibus euigilantibus, cum nulla famularum ad expedienda munera se accommodaret domestica, herus nil vati cinans boni conclaue adit, in quo cubabant, occlusum vero arête ostium offendens, illas vociferationibus modo lenioribus, modo grauioribus, fragore, strepituque manibus portæ allisis expergefacerere frustra molitur; Isthactero. partim & ira perculsus vi illam per alios in subsidium vocatos perfringere conatur. Sed ecce luctuosum spectaculum: vna nempe

corpore dimidio lectulo affixa, reliquo in terram prostrata, iamiam exanimis diem suum postremum, spumam anteos monstrans, atroque in facie tincta colore, & fatalem peregit. Altera vero etiamnum paroxismo conflictans spastico-epileptico, morti proxima, vix ac ne vix quidem congruorum & efficacium medicamentorum ope, ac ex omni parte petitorum orci faucibus potuit extorqueri, quæ quidem demum euasit, attamen diu valetudinaria, ferius pristina sanitate, integroque robore recuperato, vixit. (*) Omnia hic iudicia, ac senten-

(*) Nostræ concionis cuidam membro, in academiis adhuc constituto similis innotuit casus. Vocabatur enim media nocte ad duos studiosorum famulos in angusto conclavi hiberno tempore somnum capientes, furno ferreo instructo, lignis prunisque accensis calefacto, cuius tubus fumum emittens iusto citius oclusus erat, facta ad hunc usum valuula. Alter eorum, & quidem pueritiæ annos adhuc agens, subito somno expergefactus insigni se correptum sentiens vertigine, & vomituriendi conatu, alterum ætate iam prouectiorem, ut sibi auxilium ferat, anxie atque repetitis vicibus implorauit. Quum vero focus ad omnem vociferationem surdus & mutus, imo manibus agitatus immobilis maneret, a puero per-

ter.

tentias ob hunc inexpectatum casum, partim inter plebem, partim doctiores enatas multis verbis recensere non lubet, id vnicum meretur notari, vulgum, prudentioresque non paucos, causam in terrorem magnum si non per ipsum

A 4

aspe-

territo mortuus creditus est, ipseque puer, quia vertiginem reliquaque sibi molesta symptomata singulis momentis in peius ruerent sentiebat, ex lecto prostratus ad ianuam properat. Quum vero pedibus quasi paralyti tactis, neque erectus stare, neque libere incedere posset, rependo demum per terram, proposito potitus est. Aperta ægre ianua, alta voce & dominum & alios in vicinis cameris dormientes expergefatos, in auxilium anxie advocat. Aduolantes statim, puerum extra limen patentibus adhuc ianua valuis sine sensu, sine voce quasi semimortuum iacentem, & crebris laborantem vomitibus inveniunt. Insigni terrore & fabula inexpectata incognitaque, nato percussus, medicinae tunc temporis studiosum, nunc Doctorem nostraeque societatis membrum, in eadem domo fruquentem hospitio accersunt, qui, ingressus conclauē vaporem quendam foetoris sulphurei ingratiissimi, caput sibi temulentia afficientem, olfaciens, statim mali causam suspicatus est, famulumque pro mortuo iam habitum, &

e le

aspectum daemoneis subministratum, saltem in huius farinae æqualia, puta spectra, coniecisse: quam vana, fragilis, & commenticia hæc fuerit

e lectulo ac ipsa camera extrahere, atque liberiori aëri exponere iussit. Quia vero nullus remediorum apparatus statim ad manus, & nihilominus periculum erat in mora, prælongam anserinae alæ pennam oleo oliuarum illitam, famuli, quem graui per carbonum sulphur narcoticum excitata syncope laborare præsumebat. in fauces & œsophagum profunde satis intrusit, eamque hinc & inde trahendo, naturam quasi letali quodam stupore suppressam ad vomitum incitare, & ita profligato veterno funesto, modo aliquid vitæ adhuc restaret, cuius tamen exigua profecto adparebant signa, respirationem, concusso diaphragmate, reuocare conatus est, præsertim quum obseruaret, puerum sponte aliquoties recurrente vomitu ad se redire, mentisque compotem iterum fieri. Experimentum etiam feliciter cessit, vt excitato vomitu, eo, cui iam facilis descensus auerni, gradum reuocare, superasque ad auras euadere, sine opere & labore datum esset. Vterque deinde, miraculi ad instar, Charontis cymbae, quasi diuina quadam manu extractus, analepticis remediis & volatilibus refocillatus, febricula corripiebatur, hac-

fuerit coniectura res rite pensitata edocuit.

(**) Etenim ponderatis omnibus circumstan-
 tiis

A 5

hacque conuenientioribus remediis tractata,
 post aliquot septimanas, recuperatis de-
 mum viribus iterum cum sanitate in gratiam
 rediit. COLLECTORES.

(**) Tam ridicula mortalium communiter
 esse solet ambitio, vt, si effectus cuiusdam
 inopinati aut mirabilis causam non statim
 manibus palpent, suam non inscitiam & sci-
 entiaë sufficientis defectum incusent, sed, ne
 stipites videantur, mox, nescimus quem,
 cacodæmonem mille fraudum artificem im-
 misceant, eumque stultitiaë suæ velum fa-
 ciant, vt malitiam quorundam, studio ne-
 fandaë superstitionis semina, aureæ spem
 haud raro messis suscitantia, in vulgus spar-
 gentium in præsentia taceamus. Hercle!
 Si diabolo coram iudicis terreni foro, ac-
 cepto saluo, quem vocant, conductu, appa-
 rere, homines in ius trahere, actionemque
 iniuriarum contra terræ ciues instituere li-
 ceret, heu! quantos processuum strepitus
 excitaret, sibi honoris iniuste læsi restitu-
 tionem, innocentiaë, quam nocens etiam
 alias fit, quam ne cogitarit quidem actiones
 communiter ab inscia plebe eius præstigiis
 imputatas, multo minus perpetraverit, te-
 stimonia validissima saltem hac in parte ex-
 peto

tiis, & examinato minus spacioſo conclau,
repositaque in illo ſat grandi olla viuorum car-
bonum, non potuit non quisquam concludere,
ma-

peteret. Certo perſuaſi ſumus, malum
genium ſpectris homines terrentem, alapas
eis inſiſgentem, vt ex ſuggillatis veſtigiis
colligere volunt creduli, colli contorſione
mortales necantem, aliasque huius ſurfuris
historias, vel ſi conuenientiori malles titulo
notare, fabulas ludentem, cum multis aliis
ipſius potentiae adſcriptis inſolentioribus
phanomenis, in fumum & vaporem ſapius,
ac credi ſolet, abiturum, modo Medicis vel
aliis, vulgi praedudiciis non obcoecatis, iis-
que Phyſices haud ignaris, concederetur in-
quiſitio. Quid notius eſt in Meditrinae ſacer-
dotum annalibus, horrendis noxiorum &
omnium interdum craſſiorum ſenſuum per-
ceptionem effugientium vaporum & efflu-
uiorum eſſeſibus? nil proſecto. Nonne haud
raro vapor, quem candela ſebacea ſubito ex-
tincta eructat, ſenſibiliſſimis ſubiectis Lipo-
thymias, aut in feminis grauidis, tenerioris
texturae abortum excitauit? Neminem
certe medicorum tam inexpertum putamus,
quin alterutrum ſi non vtrumque, interdum
obſeruarit. Jam inſtituatur cum aliis, eis-
que magis longe actiuis athmoſphaeram in-
ficiſcentibus exhalationibus comparatio.
COLLECTORES.

manibusque palpare, exhalationes has e prunis exfurgentes, virulentia, & noxia sua qualitate, causam & ansam huic tragico, & exitiali effectui dedisse. Ex quibus facile apparet, caute mercandum esse cum carbonibus, imprimis artificibus, qui in hypocaustis vndiquaque occlusis, labores suos peragere assolent: caute & mercandum feminis, quæ, vt cum HOFFMANNO *Med. System. Part. II. pag. 300.* loquar, arcendi frigoris causa, ollas carbonibus repletas, intraque muliebres vestes abditas, pedibus subiiciunt, grauiter enim inde luere feminas, & caput torpore (addo & annorum decursu, ad tempus cessationis mensium plenariæ tendentes, motuum spasmodicorum, colicorumque, ac suffocatorio hysteriæ pathematibus) affici, non vna simplici, sed crebra experientia perspeximus.

OBSERVATIO II.

EIVSDEM ANONYMI.

Erysipelas febre stipatum, corpus grauidæ totum perrepens.

Honestæ mulier annorum XXXIV. temperamenti Sanguineo-Cholerici in septimum mensem vterum ferens, mutationibus aëris, & eius vicissitudinibus magnopere exposita. præterito anno ob plethoram ac orgasmum sanguinis, ortam partim ab animi pathema-

ma-

mathibus. partim nimis motibus corpus in curru quassantibus. abortum subsequenti enormi hæmorrhagia vteri, ad quam compefcendam labor magnus & opera necessaria fuit, passa, frigidiori aura nimis incaute se exponens, Venæ sectionem alias consuetam negligens, ac variis vitiis in sex rebus non naturæbus committendis indulgens, circa crepusculum percussitur frigore, horroresque per vnam alteramue horam durante, quem sine mora subsequitur calor febrilis indies magis increbescens. Adest tumor aliqualis capitis, dolore ardente, lancinante, tam in tota circumferentia, quam maxime circa parotides frontemque cute vndiquaque rubra, & ignea apparente, comitatus. Perbelle quidem ab agrota nostra agnoscebatur morbus, sed illum floccipendens, operamque dans vt illum vno ictu trucidaret, assumit pro sudore ciendo bonam dosin Tincturæ cuiusdam Bezoardicæ, ac externe suppetias tumori, dolori, ac calori Erysipelaceo ferre contendens, peripheriam capitis Puluere Cerussæ copiose conspergit, Quum vero male inchoata cura, omnia in peius ruerent, nam facies totaque vicinia tumebat, dolores atrociores, Erysipelas igneo suo ardore miseram grauissime excrucians, nec non delirium, calor febrilis, & sitis intensior, iectigatio corporis, & præcordiorum anxietas adiungebantur. Vocatus in auxilium omnia externe admota, amoueri iussi, & pro potu ordi-

na-

nario, loco cereuisiæ, Decoctum Cornu Ceru-
rasi, cremoris Tartari, & corticum Citri recen-
tium, interno vero ægrota vsu Mixturam re-
frigerantem maritatum cum mixtura simplici,
nec non Puluerem antispasmodicum nouum,
cum Bezoardico minerali WEDELI permix-
tum, substitui, ad quorum diligentem vsu-
m tumor & dolor in facie paululum subsidebat,
ac relaxabatur, in nucha colloque vero nunc
igne sacro serpente, lancinatorii cruciatus, ac
tumor, quibus ultra ferendis patiens se impa-
rem eloquebatur esse, oboriebantur. Quod
autem ægrota, delirio leuiter continuante, ca-
loreque febrili non multum mitigato, de inter-
no præcordiorum ardore conquereretur, auctor
fui vt nuchæ applicaretur sacculus paregoricus,
& discutiens ex Floribus Chamomillæ & Sam-
buci compositus, Camphora conspersis. In-
terea potiunculam ex Aquis refrigerantibus,
confortantibus, admixtis pulveribus absorben-
tibus, nitrosis, diaphoreticis, & cinabari su-
meret: res interim cessit ex voto, quum delirium
in totum, calor febrilis cæteraque accidentia
euauerint ex parte, explicatione vero saccu-
lorum malum a collo & nucha versus superiora
& oculos reuertebatur; missis ergo his, dun-
taxat internis auxiliatrices suppeditaui manus,
idcirco rursus erysipelas ad partem inter caput
& thoracem collocatam remeabat ac cursum
suum per spinam dorsi, apparentibus vesicis,
flauo, limpidoque sero plenis, febrem erysipe-
lace.

laceam vt plurimum comitantibus persequeretur: (causam, cur hic, & pariter non in facie, colloque vesicæ enatæ, vide delineatam in *Bresl. Sammlungen* 20. *Versuch* *Mens. Aug. pag. 146.*) Porro inflammatio cum febre iam iam in collo & spina dorsi defervescescens iterumque per pectus & abdomen suboriente nouo incendio febris ordiebatur symptomatibus præter magnam debilitatem, igneumque sensum internum ventris, qui non parum animum angebat ob HIPPOCRATIS *Aphor. 43. Sect. III. Si mulieri pregnantis fiat in viro Erysipelas, letale erit; multo remissioribus factis; Erysipelas pariter non totum in his regionibus cutem & ei proxime substratas partes commaculauit, sed tantum hinc inde maculis rubris, latisque per illud diuersimode dispersis fabulam suam lusit, in vesicas attamen non degenerantibus. Utebatur ægra hoc rerum statu. & longo præter opinionem morbo, potiuncula diluente & temperante, combinatis pulueribus ex Antispasmodico nouo, magnesia alba, & Bozardico minerali, per quos & intra paucos dies morbus eneruatus ex his partibus ad ignobiliora, nempe femur dextrum, totum nunc inflammatione infestans, repebat. Symptomata interna autem, ægram adhuc magnopere exagitantia, & debilitantia mitiora fiebant: Proinde ad maiorem diaphoresin promouendam Essentiam Alexipharmacam SFAHLII, cum Spiritu Nitri dulci remixtam, interpositis nihilominus pulueri-*

ueri-

ueribus præcedentibus porrigebam; qui morbum quidem relictis vesicis serosis, ad tibiam vsque propellebant. Is autem in hac parte se latis maculis, rubrisque exferens, dolore, ardore, & tumore ingenti apostema mentiente ægotam magnopere excruciat. Rogatus vt doloribus acerbissimis, externo remedio succurrerem, suasi facculos discutientes, & roborantes cumque parum prodesse, puluerem lenem Erysipelatoideum vsurpauit: perficit tamen Erysipelas in hac parte per aliquod temporis spatium, donec diligenter adhibitis remediis præcedentibus per reliquum pedem, & eius digitos excurrendo profus ferocire, brachiis & crure altero intactis, desierit, ægraque nostra ad pristinam sanitatem, saluo existente fœtu, præterlapsis tribus hebdomadibus, reuerfa, viribus licet valde prostratis.

SCHOLION AVTORIS.

Ratum igitur firmumque vetus adagium manet: Gravidas ægotantes duplici periculo esse expositas; vnde in curatione earum non solum oportet nosse, quæ morbo aduersantur ex amissim ipsi, sed & quæ profint prægnanti. Hinc doctè RIVERIVS *Lib. XV. Pract. Med. cap. 26.* ait: *Morborum & mulierum habitus diligenter oportet circumspicere, vt illis remedia conuenienter aptari valeant. Hoc perpetuo in memoriam reuocantes, peccata omissionis leuiora esse peccatis commissionis, & satius esse, in re dubia, infra subsistere,*

quam

quam ultra debitos limites progredi: Quod & HIPPOCRATES graui effatu comprobat, inquiring lib. I. de morb. Mulier. Custodia & scientia multa opus est, ut in vteris gestent puerum, & enutrient, & ut euadant ab ipso partu. Cæterum hanc speciem Erysipelatis, quæ nempe a capite versus alia membra serpendo, totum corpus peruagatur, rariorem esse testantur obseruationes: etenim Celeber. PELARGVS, vel STORCH obseru. Clinie, Ann. II. pag. 539. testatur hanc inter centenos patientes tunc temporis prima vice vidisse, quum tamen nunc plures in illius libris extent animaduersiones; Merenturque perlustrari Ephem. NAT. CVRIOSOR. Dec. I. Ann. VIII. obs. LVI & die Bresl. Saislungen 20. Versuch loc. cit. Plurimi quidem Auctores cum Rosalia, veteribus Ζωσῆς seu cingulum dicta (*) hunc morbum confundunt. Videatur & SCHECKIVS Obs. lib. V. vnum tamen eundemque morbum non esse, solidissimis argumentis elucidauit prælaudatus STORCH cit. lib. nec non Colleg. Pract. Stablian. editione II. pag. 663. quo loco & differentia horum clare & distincte traditur; & an venerandæ antiquitati morbus is notus fuerit? non placet curiosius indagare; notandum tamen est, in HIPPOCRATIS lib. VI. Epid. Sect. I. text. 29. vbi differen-

(*) De veterum Zostere von der Gürtel-Krankheit legi merentur D. GEYERl müßiger Reise-Stunden gute Gedanken part. VII. tota.

rentiam febrium exponit, hanc inter sequentes inueniri, ait enim diuus senex: *Febres quidem alie mordaces sunt manui, alie mites - - - alie salfuginosae (*) alie PEMPHIGODES - - - Et id genus alia.* Quisquis vero ex his febrem nostram Erysipelaceam iam vetustissimis Medicinæ parentibus perspectam fuisse (sicuti hodie non more non perpauci plurimos morbos a grauissimis Autoribus ratione ipsaque experientia adstipulante pro recentioribus declaratos, ex quibusdam dictis veterum. dubiis autem magnopere penitiorem explicationem, vltiorremque necessariam habentibus, fragili coniectura pro antiquissimis habere acriter contendunt) adstruere satagat, ei bellum non inferam, aut lites mouebo, sed libere suam relinquam sententiam. Id vnum addo, ante paucos annos similis morbi in puerperis fere epidemici. historiam litteris ad me exaratis consignasse Excellentissimum PELARGVM, quam annexere cum venia illius arridet: *Huc vsque, scribit, per II. menses in praxi mea specialem apud puerperas, Et quidem tales, quæ initio puerperii suis leuandæ causa cereuisiam non solum copiose ingurgitarunt, sed Et ex hac inscula cocta sorbillarunt,*
affe-

(*) Salfuginosæ febres quid significant D. G. H. BVRGHARTO, videsis eius Epistolam ad D. D. HAHN *Spec. IV. Mantif. num. I. Satyr. nost. insertam.*
Spec. V.

affectum obseruavi; scilicet opprimebantur tormini-
 bus, obstructione, seu retentione Lochiorum, tumore
 abdominis, ac molesta diarrhoea: Sedata hac tumor
 inflammatorius Erysipelaceus genitalia occupauit,
 qui serpendo partim versus superiora, partim infe-
 riora, morbum quem in annalibus meis Rosaliam,
 das Flug-Seuer, nuncupauit, ostendit. Tres
 puerperae grauioribus in diæta commissis erroribus ex-
 spirauere, ac septem vel octo alia morbo tandem tboracem
 peruagante, artusque nodis ac tumoribus obsi-
 dente, conualuere. Nunquam in praxi mea tam
 apud adultos, quam infantes parilem effectum viden-
 di nactus sum occasionem, interea pro rariori epide-
 mico æstimandus. Infantem recens natum puerperæ
 hoc morbo extinctæ infestabat idem malum, quod a
 pedis unius digitis inchoando & versus pectus progre-
 diendo, deindeque descendendo ad alterum crus, in-
 tra XXXVI. horas misellum exanimauit. Ante
 mortem sphacelus in cruribus, tribus vero vel qua-
 tuor horis post analysin, fetida & putrilaginosa
 corruptio apparebat. Hactenus ILLE. De quo
 plura in noua propediem speranda editione
 suorum annalium absque dubio comparebunt,
 intimiorque explicata reperietur historia.

OBSER-

OBSERVATIO III.

D. GOTHOFREDI HENRICI
BURGHARTI,

Medici Wratislauiensis.

*Tumor erysipelaceus abscessum minitans, per
domestica peruerse tractatus, in cancrum
occultum degenerans.*

§. I.

Virgo quædam annorum nouendecim, parentum paupercolorum filia, Rhachitide in annis pueritiæ vexata, immo ab incunabulis fere sinistra vtens valetudine, hinc corpore maxime gracili, gibboso, ac admodum breui paruoque prædita, circa decimum quintum vel sextum ætatis annum progressis antea aliquoties recurrentibus narium hæmorrhagiis, dentium capitisque dolore, sensuque sub hypochondriis pressorio, & dorsi lancinatorio, artuumque extremorum grauitate, vno verbo solemni mensium adparatu, primam earundem eruptionem respiciente, tentatur. Qui deinde, quum natura susceptum semel negotium, ad finem intentum, qua de causa nescio, nisi forte structuram corporis a naturali manifeste declinantem adcusare liceat, perducere non valeret, nullaque plane catamenia adparent, in alios motus sanguinem superfluum

consumentes, id est extremi mox vnus mox alterius pedis *Erysipelas*, exacto mensis spatio ordinario recurrens, degenerauit.

§. II.

Hæc per anni fere spatium, si non vltra, misera patienter pertulit puella, donec varia, vularum suafu, externa opponerentur tumori Erysipelaceo periodico præsidia domestica, nemini tamen in mentem veniente phleboto- mia. Cedit etiam voto demum inflammatio, per aliquot quiescens menses.

§. III.

Sed oppido breue gaudium erat, Erysipela- ceus enim tumor occupat axillares denuo glandulas, locumque, vbi alias in puellis eius ætatis fororiantes mammæ (quibus tamen omnino caruit) protuberant, ibi in altum eleuatus abscessum futurum minitabatur, quem iterum, nasutæ in consilium satis inconsulte coactæ mulieres, antequam pus fundere inciperet, resoluere, discutere, vel si mauis, repellere tentant, *Roob Sambuci* sub emplastri forma imposito.

§. IV.

Effectu nec ita voto non respondente, natura & hac vice, se, ab opere in salutem ægræ suscepto, reuocare, vel potius deterrere, patitur, ita tamen vt puella grauissime pœnam peruersæ curæ lueret, peccante videlicet mate-
ria,

ria, remedio acido tubulos cutis constringente, partim versus interiora pulsa, partim in glandularum canaliculis incarcerata, ibique fluidioribus sic particulis euaporatis, crassioribus e contrario coagulatis, & successu temporis acredinem rodentem indolemque quasi veneni induentibus, restagnante, puella labem concepit tam pulmonum, vt pectoris angustia dolorque inter respirandum punctorius superueniens testabantur, quam glandularum sub axilla & finistri lateris mammariarum intumescenciam breui post in Scirrhum mutatam.

§. V.

Perpeffa deinde adhuc per semestre spatium mala modo recensita, indies autem in peius abeuntia, me demum adiit, meumque efflagitauit & precibus & lacrumis consilium. Inuenio adcuratori instituta inquisitione, ægram, quæ difficillime spiritum trahebat, non solum pulmonum vlcere vno verbo phthisi laborantem, testante id materiæ per tussim purulentæ copiosa reiectione, iamque præsentente lenta febrili, sed & cancro occulto obsessam, quem glandularum ingens tumor durissimus, cutis color ex liuido plumbeus, venarum huc repentium infarctus, statusque quasi varicosus, & imprimis internus & profunde sese exerens dolor punctorius, plus minus furens, periodos tamen suo augmento lunares seruans, & cum externi aëris temperie vel athmosphæræ

constitutione, exacte conueniens, fatis pro-
diderunt.

§. VI.

Ingenue ægræ fassus sum, rem esse diu con-
clamatam, & omnem artis medicæ vim, mor-
bo tam interno quam externo, ad extremum in
vtroque loco vehementiæ gradum iam elato,
inferiorem, sibi que nihil aliud restare præter
summi Numinis misericordiam. Quam, vt
ardentissimis adiret precibus, suaor extiti, quo
eam, ad Archiatrum istum, qui omnium affli-
ctorum se ipsum medicum dixit, per beatam
euocaret analysin, antequam cancer, qui in pe-
ctoris glandulis adhuc lateret occultus, aperi-
retur, doloresque & cruciatus horrendissimos,
ipsis & heroicis interdum animis intolerabiles
visos, excitaret. Quid enim in corpore omni-
bus viribus spoliato, sceleti ad instar emaciato,
& pulmonum labe immedicabili læso, succis-
que impurissimis scatente, tentandum esset,
certe non vidi. & præsentibus eiusmodi cir-
cumstantiis canceri extirpationem encheirisi
Chirurgica suscipere velle, idem mihi videba-
tur, ac mortem intentare innocenti.

§. VII.

Tristis ergo abiit. Quia vero mentem cir-
cumtulit ergastulo misere maleque constructo
multum ablimilem, rectam scilicet atque Chri-
stianismi mysteriis optime imbutam, vt longo
cum ea sermone hac de causa instituto, non
fine

sine proprii animi commotione experiri mihi licuit, sinistrae fortis exinde suae aduersitatem, mira pectoris constantia raraque patientia deuorauit, suaeque voluntatis desideria diuinæ prouidentiae beneplacito libenter renunciauit, spe freta adeo certa, ut insigni quadam spiritus alacritate mihi diceret: Se non posse credere, quod, cognita imbecillitate sua, numen optimum maximum humeris onus imponere uellet, cui ferendo puellam imbecillum iudicaret imparem.

§. VIII.

Nec hanc spem firmissime Deo confisam: ipsi fuisse ingratham, exitus probauit. Post aliquot enim menses, cancro quidem magis magisque intumescente, ocluso tamen manente, febris hectica, indies captis augmentis vires sensim sensimque consumens, animam ex misello domicilio, quod haecenus inhabitauit, ad meliores mansiones iucundioioremque vitam, migrare iussit, aetatis, qua nunquam quid menstrua sint, aut mammae uocantur, experta est, anno uicesimo completo.

§. IX.

Corpus itaque male formatum, & maxime gibbosum, facili menstruorum eruptioni obesse uidetur: Puellae in iuuentute Rhachitide vexatae, & deinceps ualitudinariae, difficulter menstrua euadunt: Mensibus tempore legitimo non adparentibus, adfectus Erxipelacei haud raro

oriuntur: Erysipelas in puellis mensium anomaliis obnoxiiis, facile in consuetudinem degenerare, certasque periodos seruare solet: Erysipelati tali periodico, conuenientius non datur remedium, prudenti venæ sectione: Medicus eiusmodi Erysipelatis curæ admotus, caueat sibi, ne morbum repellentibus adgrediat, sed omnem ad mensium prouocationem dirigat methodum. placidam tamen, minime vero confusam, praecipitatam. aut sic dictam heroicam: Erysipelas incongrue tractatum, facile ab exterioribus ad interiores, easque nobiliores partes accedere cogitur: Glandularum tumores, qui iunctam sibi habent inflammationem, & per consequens abscessum minitantur, repellentibus adgressi, Cancro dant occasionem.

§. X.

Aliud ratione postremi confectarii subiungam exemplum, funestissimi etiam euentus, per *Roob Sambuci* in parem fere tumorem in considerate impositum, excitati. Quatuordecim videlicet annorum puella, pulcherima, plethorica, sano alias corpore & eufarco prædita prægressis leuioribus catameniorum moliminibus, febre tentabatur acuta, eminus forte menstruorum negotium respiciente, cui die nifallor septima aut nona exanthemata purpurea superueniebant, simulque parotidum sinistri lateris tumor, (*) quem inflammatio eiusdem simul incipiens in abscessum mutare vide-

videbatur. Ne autem hoc fieret, Medicus tum in consilium adhibitus, abscessum egregio quodam resolvente, *Roob* scilicet *Sambuci* impedire, materiamque puri destinatam discutere nitebatur. Impediebat etiam. spe votum non frustrante, imminentem iam abscessum, sed ita, ut puellæ sinistra genarum, fauces collique partes interiores ex metastasi materiæ, gangrænosa inflammatione obsiderentur, dentesque cœrulescenti tingerentur colore. Qui affectus cunctis, quæ vel ars deinde subministrare potuit in cassum adhibitis, intra duodecim horas in sphacelum abiit ægotam in ætatis flore constitutam, intra nyctimeron misere iugulantem. Discant igitur & Medici, & reliqui AESCVLAPII filius, ut muscerda piperi, sese immiscentes cautius mercari cum *Roob Sambuci* tanquam repellente, falso hucusque pro remedio resolvente & discutiente habito. Dicit profecto non potest, quot iam abusus hoc remedii manifeste acidi genere natos, in praxi mea notare mihi contigerit, quum primum sibi inter domestica præsidia arrogauerit locum, præsertim in Silesia.

(*) Aut certe non legit, aut oblitus est, peruersum consilium qui dedit Medicus, loci apud HIPPOCRATEM *Apb. CCVII. Coac. occurrentis*, ubi diuinus senex de tuberculis post aures exortis, ardentibus maxime febribus, qui, nisi iudicatorie soluantur, aut maturescant (quid ergo si maturatio, studio impediatur?) ægros interimant, paucis, sed ut solet, ex tripode quali loquitur.

OBSERVATIO IV.

D. GOTHOFREDI HENRICI

BVRGHARTI,

Medici Wratislauiensis.

Ouum verrucosum.

§. I.

PRæsenti, qui agitur anno, & quidem septima die mensis Iunii adponebantur inter alia prandii fercula, oua ad duritiem cocta, pernæ comites, quorum vnum variis gibbis, vel verrucis hinc inde erat oblitum, paruis videlicet, vix raphani semen æquantibus, mediocribus, lenti similibus, & magnis pisum referentibus, vt *Tab. I. Fig. I.* docet.

Varia de ouis, tam a naturali figura multum recedentibus, caudaque instructis, quam externo cortici rariora phænomena impressa vel picta monstrantibus, physici scripta reliquerunt, quæ legi possunt in *NATVRAE CVRIOSORVM Ephemeridibus*, in den *Breslauer Sammlungen*, *BARTHOLINI Actis Hassniensibus*, aliorumque obseruationibus.

§. II.

Ipsæ verrucæ vel monticuli reliquæ testæ continui, intus erant, caui nullo putamine, vel membrana alba ouis familiari, vestiti, sed materia quadam crassa, spissa, flauescente, vitelli ad instar, pallida (wie blasses halbgetruckte

nes

netes (Dotter) quæ gluten quodammodo referbat, pleni. In cocti ad duritiem albuminis superficie, parua adparebat foueola, a materia in verrucarum cauitate contenta, leuiter impressa.

§. III.

Curiositate itaque ductus, interiora oui diligentius rimabar, sed præter consueta, nihil extraordinarii potui detegere. Ex regione apicis paulo depressioris occurrebat in albumine locus versus vitellum intro spectans, quodammodo eleuatus, & reliquo albumine durior, qui dissectus, volumen quasi funiculorum alborum, teretium, tortorum, mire inter se conuolutorum & extremitatibus albumen perrepentium donec euanescerent, oculis monstrauit. Sunt autem ista filamenta, reliquo albumine tenaciora, nil aliud quam fibræ neruæ, vno verbo, prima futuri foetus stamina, partim eundem componentia, partim canaliculorum alimenta, nutritioni & augmentationi corporis pulli futuri destinata, uehementium vices in se suscipientia.

Mirabar omnino BLASIVM hac de causa consultum, in splendido *de Anatomie Animalium* opere prima pulli rudimenta, ante incubationem iam adeo distincte adparentia, non exhibuisse delineata, quum tamen in ouis ad duritiem coctis nullo negotio videantur. Quare LECTORIBVS haud iniucundum reor, si eadem oculis eorum *Tab. I. Fig. II.* depicta subiiciam.

OBSER-

OBSERVATIO V.

D. GOTHOFREDI HENRICI
BVRGHARTI,

Medici Wratislauiensis.

Libella seu Perle Sudetica.

§. I.

Iusto humidior anni præterlapſi temperies, præter innumera quæ SILESIAE peperit mala, etiam INSECTORVM copioſo PROVENTVI mire fauebat, vt *Muscarum*, *Culicum*, *Vermiumque* repentium myriades teſtantur. Hæc, ſi verbis OVIDII in *Pulic.* loqui licet, amara lues, inimica erat non ſolum puellis, ſed cunctis hominum ordinibus, & ea præſertim ſpecies *Culicum maiorum*, quam noſtræ vrbiſ incolæ *Pimppegrempen* vocitant, & altera omnium fere *minima Keilhacken* nominata, ratione dolorificæ titillationis pungendo creatæ, moleſtiſſima reliquarum reperta eſt.

§. II.

Non quidem in ea ſum ſententia, ab omnibus eruditioribus Phyſicis dudum exploſa, ac ſi *Inſecta* ex putredine generarentur, ſed tot experimentorum fide, tot rationum pondere certo perſuaſus ſum, iſtud etiam animantium genus, ſuo modo non minus quam cætera perfectum, ordine naturali, hoc eſt, ex *Ouulis*
pro-

prouenire, Cui vsui quæso tam adcurate elaboratis instructa essent generationis organa? Cur in sexus diuersitatem distincta? nisi forte pediculos, ab haut paucis animalium historiae indagatoribus Androgynis adscriptos excipere velis, cur constantes adeo seruarent mutationes? vt scilicet e reptilibus abeant in volatilia, hæc, depositis ouulis iterum vermes a prioribus non distinctos procreent, & sic in infinitum suam conferuent speciem. Cur, inquam, hæc omnia essent facta, si breuior daretur ea producendi ratio? In DEVM certe Naturæ conditorem & auctorem iniuriosi mihi videntur, qui eum aut aliquid frustra, aut per ambages fecisse, quod paucis fieri posset, statuunt.

S. III.

Interea tamen negare nequeo, commodam aëris constitutionem, & humorum putredinem, multum adiuuare *vberem Insectorum prouentum*. Deponunt enim plurima insecta ouula sua, in alia corpora, siue animalia, mortua nempe, sint, siue vegetabilia, imo ipsam interdum terram præsertim humidam, & numero quidem maximo stupendoque. Hac fouet vbique tepor, huius auxilio excluduntur. Tepori imprimis humido, simul debet originem putredo, huic corporum resolutio, & inde surgens liquamen, aptum & necessarium recens excludorum vermium pabulum. Si ergo omnia, prout exigit insecti natura, amice conspirant, mirum non

non est, ouula, si non cuncta, plura tamen, viuum edere fœtum. Deficiente vero vno vel altero requisito, necessum est, ouula omnia corrumpi, perire, aut ex multis interdum milibus vix unum reddi prolificum.

§. IV.

Deinde curiosum, nec notatu plane indignum, taceri hic haut debet experimentum, olim a me, quum varia circa lumbricorum in corpore humano genesin mihi orirentur dubia, tentatum, quo expertus sum: *Quod vna insecti species, ratione subiecti, cui ouula excludenda committuntur: & inde proueniens nutrimenti varietate, miras patiatur mutationes immo adeo inter se non quidem specie, sed accidentali tantum figura distincta producat animalia, vt difficulter crederes, nisi perpetuum egisses spectatorem, tot insecta primo intuitu maxime sibi dissimilia, vnus matris esse familiam.* Illustrari optime potest tentamen, ab ipsa hominum diuersa orbis climata terræque prouincias colentium differentia. Maxime profecto & figura, & proceritate, & colore, & vultu, & corporis habitu, aliisque, ne mentis indoles atque propensiones simul adferam, inter se differunt Galli & Poloni, Itali & Lappones, Hispani & Germani, Lusitani & Russi, Græci & Tatari, Hungari & Persæ, Cafari & Sineses, Anthropophagi & Armeniani, Aethiopes & Dani, Angli & Malabares &c. licet cuncti sint homines, suaque membra non alio

alio modo neque alio loco posita habeant. Immo experientia docuit, quod, si natio vna alterius terras diu inhabitet, post aliquot generationes inhabitatae provinciae naturam, consuetudinemque ibi incolarum figuram, formam, habitum & adspectum demum induat.

§. V.

Experimentum vero sic se habebat. Muscam maximam, ex fusco caeruleam, hirsutam, eine grosse rauche Schmeiß-Fliege capiebam, eiusque ex ventre expressos vermiculos albos, viuentes, vno verbo termetes, die Schmeiffen oder kleinen Maden, futurarum muscarum rudimenta vel ouula, in aliquot turmas dispartita, partim frusto carnis vitulinae ex recens matato animali secto, crudo, partim cocto; partim oleribus coctis; partim lactis coagulo caseoso weichen Quarcz semiputrido, ab omnium autem insectorum commercio probe custodito, & ideo vermibus vacuo; partim piscibus coctis; partim denique fumantibus adhuc humanis excrementis imposui. Singula haec corpora vitris amplioribus, charta aculae punctura perforata, vt aëri liberior concederetur illapsus, probe orificio clausis, immissa, arculae vel armario vndique linteamine rariore circumlato, in eine sogenante kalte Küche inclusi, auraeque tepidae, interdum etiam pro re nata calidae & humidae, atque inde pendenti putrefactioni commisi. Hac bene procedente, termetes in-

car-

carcerati & ob omni muscarum consortio remoti, mox latiora vitæ signa exhibentes, de die in diem, altitium sufficienter faginatorum ad instar, maiores, crassiores & obestiores facti in vermes, nostra lingua Maden vocatos abierunt. Qui carne & excrementis victitarunt, reliquos corporis proceritate & crassitie superabant, caseo faginati minores, oleribus & piscibus viuentes medii, teretes, albi. Quum deinde ad iustam corporis molem essent peruenti & nutrimentum deficere inciperet, in aurelias vel nymphas longe tamen ab erucarum & bombycum, immo inter semet ipsas, tam ratione magnitudinis quam figuræ & coloris, diuersas mutabantur. Ex aureliis vel nymphis demum, aucto quodammodo aëris calore, muscæ prodibant, multum inter se dissimiles, quarum nulla species communi matri magis accessit, quam quæ carne, deinde excrementis erat enutrita, oleribus pasta vulgares muscas maxime retulit; caseo faginata, minima, longissime ab origine recessit.

Plura curiosa, attentione haut indigna, circa hoc experimentum, singulorum nempe factam indies mutationem, muscarum prouenientium vberem, tam ratione formæ, quam magnitudinis & coloris descriptionem addere potuissem, si mihi per institutum liceret esse prolixiori. Seruo tamen adnotata aliæ, & quidem commodiori occasione, qua quædam de *lumbricorum in humano corpore genesi*, ex professo, quod aiunt, commentari mecum constitui.

§. VI.

Hæc, obseruationi nuper a Venerando PARENTE, D. CHRISTOPHORO TIMOTHEO, Medico Reichenbacensi, litteris pridie Non. Iun. anni currentis ad me conscriptis, mihi communicatæ præfari non incongruum duxi. Verba epistolæ huc pertinentia, latio donata sic se habent: *Mitto simul Tibi, mi Fili, parue scatula inclusa aliquot INSECTA; qua ingenti multitudine, intra hos quinque dies, per aëra volitantia, nubis ad instar, urbem nostram transferunt. Vulgus ea vocat ESVRIONES, Zungerleider, propterea, quod alimenta capere non conspiciuntur. Plebs sibi, nescio quæ, fingit inde prodigia, quum etiam senes atate prouectiores se tale quid vidisse non recordentur. Interea tamen damnum huc vsque obseruatum est nullum, quod gramini, segeti, arboribus aliisque talibus intulissent. Nostrum territorium relinquencia, Nimicium, Strelamque versus & Bregam iter suum instituisse fertur.*

§. VII.

Fuerunt autem, vt me paucis expediam, PERLAE, vel LIBELLAE. Schneider vulgo nobis vocatæ, corpore procero, crasso minimi vel auricularis fere digiti ad instar, vndecim per circulos in tot quati segmenta diuiso, hirsuto, ex flauo brunno, posteriori parte hamulis duobus mobilibus forcipem constituentibus armato; capite magno; oculis maximis splendentibus flauis; pedibus sex hamatis hirsutis; alis quatuor longis, latis, mire & affabre tex-

Spec. V.

C

tis,

tis, punctulis nigerrimis quadratis versus infertionem, & spatiiis vellineis inter hæc flavis, notatis; Thorace duro, amplo hirsuto, instructæ, vt *Tab. I. Fig. III.* docet, anteriorem capitis faciem *Fig. IV.* simul exhibens. Nulli magis a IONSTONE *Histor. Natur. Insector. lib. I. cap. VII. pag. m. 26.* descriptæ PERLARVM speciei similes adparent, quam quæ *Tab. XVII. num. I.* delineata exhibetur, nisi quod ille glabræ hæ hirsutæ sint, multoque longioribus pedibus maioriq; capite gaudeant.

§, VIII.

Ex paulo ante enarratis itaque conicio, præfentes PERLAS quarum ingens ante annum hic loci obseruata est multitudo, ab haut paucis, credulis nimirum, prodigio similis tunc etiam habita, immo ab aliis, qui amplius quid sibi sapere videbantur, pro Cicadis vel Locustis falso vendita, effectum esse copiosæ præteriti anni pluiæ, & diurnæ inundationis. Non quidem quod generauerit, excitata per inconsuetam humiditatem, æstiuumque deinde accedentem calorem fota, promotaque putredo, Infecta, sed quod vberiori eorum exclusioni admodum apta extiterit occasio mediumque. Quod autem a reliquarum Perlarum pulchritudine, corporisque structura ordinaria quodammodo recefferint, causam in natalitium locum diuersum, aut nutrimenta variata (§. IV.) coniciendam esse puto.

OBSER-

OBSERVATIO VI.

D. CAROLI WILHELMI SACHS,

Medici Wratislaviensis.

Rosa prolifera.

OMnes artes, elogio XENOPHONTIS, bonorum fontes, quibus iucunda de Deo sparsa sunt vestigia, tanto præstantiores habendæ sunt, tantoque maiori studio & honore colendæ, quanto nobilius & excellentius tractant obiectum, quantoque maiores & vberiores in communem vitam effundunt utilitates.

Vt silentio hic alias, licet illas quoque illustres, præteream artes, quæ multas meruerunt laudes, artem tantum Botanicam, nempe scientiam illam omnia vel plurima vegetabilia, eorumque vires cognoscendi considerandam commendo.

Quam & Reges magnanimos, illustresque heroas inter ipsum etiam armorum strepitum bellique tumultum, ut alios, studio Apollineo haut addictos, non commemorem, olim & nunc studiose excoluisse, præter veterum monumenta, Bibliorumque codices, etiam recentioris ævi historici abunde testantur. E quorum serie, a CAMERARIO *Memorab. Med. Cent. III. artic. IX-XVI* diligenter recensita, tantum SALOMONIS omnium sapienissimi mortali-

um, quem a Cedro Libani vsque ad Hyssopum egredientem de pariete, hoc est, a maxime proceris celsissimisque arboribus ad minutissimam humoque depressam herbulam differuisse *Lib. I. Reg. cap. IV. vers. 23.* constat, exemplum adduco, huicque addo FRIDERICI, III. Imp. amorem notitiamque Botanices, quem, teste CAMERARIO *loc. cit.* Rei Herbariæ ita fuisse studiosum, ac adeo in ea profecisse, vt sapius cum Medicis suis, animi reficiendi gratia de plantis earumque viribus sermonem instituire & prolixè disputare non erubuerit.

Nonne in Plantarum scientia vestigia diuinæ apparent prouidentix? quæ ab initio mundi vsque ad nostra tempora perpetuam & indefessam humani generis gessit curam; Quumque post lapsum ADAMI multis ægritudinibus obnoxii sint mortales, ad has debellandas, profigandas, cicurandas vegetabilibus imprimis virtutes viresque indidit egregias. Hinc herbarum &c. quæ tantum in statu innocentix nostris parentibus iucundum præbebant spectaculum, & balsamicis exhalationibus corpora eorum ab omni conseruabant corruptione, postea ad varias corporis nostri imbecillitates, & Morbo nam vincendam facta sunt auxilia, imò experientia didicimus, rerum magistra, herbarum vsu præsentem sanitatem conseruari, & amissam iterum restitui posse. Dies deinde diem docuit, Maiores enim nostri empirice vegetabilia perscrutando, eadem sapius applicando,

ra-

rationibus accedentibus, firmum therapix Medicæ, quoad regnum vegetabile, posuerunt fundamentum; & sic successu temporis addendo & corrigendo hodiernam faciem sibi acquisiuit Botanica doctrina.

Plantæ profecto stupendum summi Numinis monstrant artificium, nulloque ab artifice imitandum, aptissime enim omnia sunt elaborata, structa picta &c. miranda atque omnipotens inde Creatoris benignissimi manus, tam ex nutritione plantarum, quam vbique conspicitur, palpatur.

Hisce vtilitatibus ex regno vegetabili nisi præferendum, tamen æquali pondere æstimandum esse, vsum illum credo in ministrandis alimentis. Scimus enim, quale adferat damnum annonæ raritas, ex qua innumera alia oriuntur incommoda, quorum verborum veritatem satis luculenter proh dolor! testata est anni præteriti frumentorum penuria, dum nostra Silesia, satis alias foecunda regio, coacta fuerit ab exteris alimenta petere. Deo autem T. O. M. gratias agamus imo ex pectore, quod preces clementissime exaudiuerit nostras, præsentique æstate dulci patriæ vberimam largitus sit messem, ita vt inuenerim spicas secalis centum & vltra habentes grana & cum hordeum alias tantum quatuor series granorum secundum longitudinem positas habeat, & spica in fasciculos disposita sit quatuor, qui ipsam axi dentato affixi constituunt spicam, inuentæ sunt

hordei multæ spicæ sex instructæ feriebus. Sic rusticus quidam in pago Stampen, qui tantum agro suo seminis hordei modios quinque commiserat, post messem finita tritura, granorum Iuratus est centum & quinquaginta modios. Præterea præfenti, qui gigitur anno omnes fructus horræi magna copia colliguntur, & ipsemet vidi, raram alias auem in nostro solo, fructus nempe multos ex ceraso racemosa vno pediculo, tres & interdum quatuor ferente. Et, vt in parenthesi dicam, luxurians Natura hoc anno quoque prouulit Tulipam in hortulo quodam nostræ vrbs, ex vno pediculo tres flores natos exhibentem.

Certo ergo constat Botanices obiectum nobile & excellens, regnum videlicet vegetabile, ex quo tot alimenta diuersi generis & saporis, tot medicamenta egregiarum virium, tot iucunda mira colorum varietate radiantia petuntur spectacula, præ multis aliis mereri considerationem attentam, &, quum in communem vitam adeo amplam effundat vtilitatem, iucundissimam scientiam pluribus aliis esse merito anteponendam.

Laudabile igitur est præ reliquis excolere plantarum studium, omni qua potest dexteritate seposito procul fastidio, cum cognitionem vegetabilium, vsunque illorum ostendat multuarium.

Interim sint hæc *παράδειγος* quasi dicta. Cum vero,

vero, vt ad propositum veniam, (dum haec-
nus de utilitate & iucunditate studii Botanices
pauca commentari placuit) varia obseruaue-
rim in regno vegetabili curiosa, ea, vt deside-
rio vestro DNI. COLLECTORES publice te-
stato satisfaciam, quæ oculis vestris haut in-
digna iudicaui, vobiscum communico.

Accipiatis ergo ROSAM PROLIFERAM,
Florem Veneris, paulo ante mihi transmissam.
Est Rosa purpurea, TABERNAEMONTANO
Rosa prouincialis maior, BAVHINO *Rosa rubello*
flore maiori multiplicato siue pleno dicta, *Incarinata*
vulgo nominata, ita constituta vt ex inferiori
tanquam matre germinet altera quasi filia;
quarum prior futuræ parens ita adparebat vt in
eam verba AVSONII non adeo male quadrent:

*Nec mora ridentis calathi patefecit bonorem;
Prodens inclusi semina densa croci.*

De altera autem filia nempe cum eodem AVSO-
NIO dici potest:

Hac viuet angusto foliorum testa galero.

Confer delineationem *Tab. III. Specim. II. Fig.*
III. expressam. Cæterum meum nunc est de-
siderium, vt VOS DNI. COLLECTORES hunc
laborem, licet leuissimum, æqui bonique con-
sulatis, meque vltiori vestro amore, fauore
& beneuolentia dignemini. Hac spe fretus
adiiciam consuetam Clausulam: Valet, plu-
raque in posterum expectate.

SCHOLION.

Prolixum haut difficulter possemus texere catalogum Florum, immo fructuum proliferorum, si extra oleas vel potius Rosas vagare liberet, Consultat, cui volupe est, eiusmodi luxuriantis naturæ specimina inspicere, NATVR. CVRIOSOR. *Ephem. Dec. I. Ao. IV. & V. Obs. LV. pag. 46. & Obs. XCIV. pag. 94. Rosas proliferas duplici immo interdum triplici prole beatus, Mariæburgenses Pragenses & Altenburgenses, quam postremam sine hæsitacione cæterarum reginam merito dixeris. & die Bresl. Sammlungen 1719. Mens. Iun. Clasf. IV. Art. VI. S. 2. pag. 718* Wratislavienses exhibentes Botanophilis demum notum reddimus, hac ætate, initio nimirum. nifallimur, mensis Iulii *Cereum Americanum spinosum*, cuius characterem genericum simul cum icone nitidissime depinxit Vir Celeberrimus, CHRISTOPH. IACOB. TREW in *Flor. NAT. CVRIOS. Vol. III. Obs. CXXIX. pag. 393.* in ipso SVDETVM gremio CERVIMONTIO nempe floruisse, quale quid eniam ante aliquot annos WRATISLAVIA in Excell. DN. L. B. de SPAETGEN S. R. C. M. Consiliarii latimi, amœnissimo hortulo, Palatio vicino, factum esse ex fida nobis constat relatione. COLLECTORES.

OBSER-

OBSERVATIO VII.

Dysenteria, superueniente vomitu verminoso, letalis.

Rustica quædam aliquot viginti annorum femina plethorica, mense Martio, Diarrhoea postea in Dysenteriam versa corripitur, cui varia quidem opponuntur domestica, sed in cassum. Quum malo iam per tres integras septimanas esset conflictata, cunctisque fere viribus orbata, motusque febriles continuos, doloresque sentiret lancinantes abdominis intolerabiles, sitique vexaretur clamosa, medicum demum consulit qui pulueres in hoc adfectu ipsi admodum familiares ex oculis *Cancrorum* nempe *Chrystallo montana*, nitro & tartaro vitriolato paratos, paucisque radicis *Ipecacuanbæ* granis maritatos, simulque mixturam ex *Ess. Corticum Aurantiorum* & *Spiritu niri dulci* porrigit. eademque remedia marito, communium vxore fato iisque immo forte vehementioribus, symptomatibus stipato, adfecto offert. Aegra puluerem adsumtum mox vomitu, eoque simul aliquot lumbricos teretes reiicit, ægro ne nauseam quidem sentiente, licet aluum copiosius deposuerit. Alter puluis in vxore eundem produxit effectum, vomitum videlicet verminosum, in marito vero contrario modo, vt dictum est, sese habuit. Aegra febrim fieri fortiozem, calorem augeri, vires minui

C s

ob-

obseruat, maritus e contrario se mitius gerit. Post aliquot deinde dies, accedente extremorum frigore, faciei pallore, sudoribus frigidis illa moritur, sphacelo, vt probabile videtur, intestinis suborto; hic euadit pristinae restitutus sanitati.

SCHOLION.

Miris deprædicant laudibus IPECACUAN-
HAE radicem, Galli præsertim, in Dysenteria,
& quidem, quantum nobis constat, non im-
merito. Rarum itaque nobis videtur phæno-
menon, quod pauca grana terreis & salinis mix-
ta, in ægra vomitum excitarint, quum hoc no-
bis euenisse vix recordemur, licet eiusdem ra-
dicis puluerem cum similibus mixtum sexcen-
ties in Dysenteria exhibuerimus optato semper
successu. Primo quidem aliquoties aluum ad-
huc mouere, at deinde expedita materia pec-
cante leniter stringere, & dolores egregie de-
mulcere solet, vt ad sacram quasi quandam
anchoram confugiant in Dysenteria nonnulli.
Funestum igitur morbi euentum, potius diu-
turnæ moræ & peruersæ per domestica curatio-
ni maximam partem, adscribendam esse nulli
dubitamus, cui lumbrici suum etiam contule-
runt symbolum. Vero enim videtur admo-
dum simile, eos, partim humoribus acredine
imbutis, partim puluere Ipecacuanhæ suis e se-
dibus vel nidis deturbatos, ad vsque ventricu-
lum sese contulisse, ibidemque vomitum exci-
tasse, quia stomachus peregrina aut ipsi mole-
sta

sta

sta corpora non libenter diu in se continet. Quas autem, latentes in corpore humano vermes, fabulas easque interdum satis tragicas ludere confueuerint, nemini medicorum ignotum credimus, quum obseruationum volumina ad vnum fere omnia, id satis, immo ad nauseam vsque testantur. vt & exinde mirum nemini videri possit, si & in præsentia casu lumbricis multum, quoad euentum tristem, tribuamus. Consideremus quæso Intestinorum peristalsin in dysenteria haut parum auctam & deinde lumbricos per materiæ corruptæ acridinem irritatos, intestinorum fibris maxime tensis, crispatis, & ideo sensibilibus factis, propinquius accedentes, eas rependo fricantes, proboscidem vel os, hirudinum ad instar, vt communiter facere solent, parietibus vel internæ tunicæ admouere, sugere; nonne facile patet, eos, per hanc actionem, tunicas nerueas, omni iam mucositas orbatas, magis irritare. humorum copiosorem affluxum causare, consequenter inflammationem, Dysentericæ oppido alias familiarem. facilius excitare, & subsequenti Gangrenæ & Sphacelo ansam dare omnino potuisse. (*) Gangranam sphacelumque

(*) Non parum Excell. D. KVNDTMANN circa puellæ cuiusdam, Cobaltæ quantitatem exiguam, vt historia veneficii infra relata

que vitæ finem fecisse, & febris & præsertim caloris augmento, virium prostratione, extremorum frigore, Sudoribus algidis facie hippocratica abunde clarum est. Fluunt porro sua sponte ex præsentis casu sequentia confectaria: I. Ex Diarrhoea, monente iam HIPPOCRATE *Sect. VII. Aph. l. XXI.* Dysenteria, malum. II. In Dysenteria maxime valet illud:

Principiis obsta, sero medicina paratur

Quum mala per longas inualueremoras.

III. Peruersa medendi methodus, per calida præsertim & stringentia, qualia vulgo domestica remedia esse solent, Dysenteriam facile letalem reddit. IV. Ipecacuanhæ puluis, in tempore præsertim, & morbi initio exhibitus egregium in Dysenteria est præsidium. V. Dysenteria correpti, sphacelo ad vnum fere omnes decedunt. VI. Vomitus verminosus Dysenteria superueniens, malum.

lata docet, deuorantis mortem, lumbricis per venenum corrosiuum, irritatis tribuere videtur. Vide *Martissam Num. II. not. f. & o.*

OBSER-

OBSERVATIO VIII.

D. CHRISTOPHORI TIMOTHEI

BVRGHARTI,

Physici Reichenbacensis.

Experimenta cum succo vel Rore Aloes florentis olim facta.

ALOEN *Americanam Aculeatam* Anno 1719. Mense Septembri in Horto PRAVSSENSI amoenitate sua longe lateque celebrato, Pagi Ducatus Bregensis, vno lapide ab vrbibus Strela & Nimicio siti Illustrissimæ CZIEROTINAE familiae peculii meæque patriæ floruisse, multosque tunc temporis ad se allicuisse curiosos spectatores, non omnium animis plane excidisse credo. Hanc vero mihi in memoriam iterum reuocant verba quædam in den *Breslauer Sammlungen* 1719. *Mens. Octobr. Clas. V. Artic. V. S. 2. pag. 483*, occurrentia, meque haut parum concernentia, sequentis tenoris: Die Blumen seynd an Couleur gelbe, und circa fundum calicis mehr grün; an der Form und Gröſſe kommen sie denen noch nicht aufgeblüheten *Lilien* überein, und oben gehen auch solche stamina weit heraus, welche in apice dergleichen antheras haben, in dem mittelsten stamine aber ist ein rund der Knopff, darinnen sich der Saamen befinden soll, wie der Gärtner muthmassete. Der Geruch war angenehm und gleichsam ambriret.

Mit

Mit dem Auslauff des süßen Wassers aus den Blumen hat es die Beschaffenheit gehabt, daß solches allemahl des Morgens von 9. bis 10. Uhr herab geflossen, welches auf denen Blättern der Blumen ausgeschwitzet, auch sich inwendig eine Quantität eines Löffel volls desselben befunden, an Farbe ganz weiß, dünne und süße, wie ein Zucker-Wasser, welches aber nach einiger Zeit eine gelinde Säure soll an sich genommen haben. (*) Diesen Saft habe selbst wohl nicht gesehen oder geschmecket, weil ich zu rechter Zeit nicht zugegen gewesen, wie er geflossen, auch die Herrschafft solchen stets in Verwahrung genommen: Doch soll, wie ich gehöret, Herr Lic. B. = = = in Reichenbach, etwas damit versucht haben, da des Gärtners Aussage nach, ein brauner Balsam, solte seyn erhalten worden, so vielleicht ein *Exiractum* oder ein dergleichen *spissamentum* wird gewesen seyn. Wie der Saft an denen Blättern und Stengeln geschmecket, und ob sonst etwas bitteres an der Pflanze zu spühren gewesen, davon kan vorieko nichts gewisses determiniren. *Schedulas igitur meas excussi, vt, quæ experimenta cum Rore florentis Planta, olim institui, & ad-*
no-

(*) Studio verba Dni. Referentis, licet prolixiora adduximus, vt pateat, quod, quum ipse nactus non sit in succi constitutionem inquirendi occasionem, Hortulani relatione in quibusdam deceptus fuerit.

notavi, pulveri & blattis eriperem, & harum rerum curiosis vltro exponerem. Fuerunt autem obseruationes sequentes:

- I.) Succus tenuis albicans, serum lactis colore referens intra florum calices, donec flos marcesceret, secretus, in dies ad dimidii cochlearis mensuram, ex singulis intellige calicibus, colligitur.
- II.) Collectio instituitur horis antemeridianis, ne accidente aëris calore euaporet, aut ab apibus turmatim ad flores aduolantibus, aut muscis aliisque insectis dulcedinem amanti- bus exsugatur.
- III.) Saporis erat dulcissimi sed ingrati & nau- seosi, ad Polypodii vel Liquiritiæ dulcedi- nem quodammodo accedentis.
- IV.) Odor ingratus, herbaceus. Grusicht, Grüninßend.
- V.) Lagenulis vitreis, etiam probe obturatis, in frigidissima cella per vnum vel alterum diem repositis, conseruatus, acefcebatur, odorem spirans ingratisimum, brassicæ fer- mentatæ putridæ ad instar. Wie versault Sauerkraut. Simulque magis turbidus euasit.
- VI.) Hæc saporis, odoris & coloris mutatio eo citius contigit, quo minus ab auræ, præ- sertim calidioris, commercio arceretur.
- VII. Integrum cochlear succi tam recentis, quam

quam acidiusculi adsumti, cunctis nauseam, immo in quadam puella sensibilibioris naturæ vomitum excitavit.

VIII.) Recens ante contractam aciditatem in Balneo maris per alembicum destillatus, Phlegma nullius fere saporis, odoris quodammodo gravioris exhibuit.

IX.) Acescens, insipidum pariter præbuit Phlegma, sed odore priori ingrato magis imbutum, nulloque spiritus inflammabilis vestigio præditum.

X.) Magma in cucurbita remanens, ad Extracti spissitudinem leni euaporatione redactum, brunnium exhibuit corpus, quantitate paruum, sapore paululum amaricans, odore ingratum.

XI.) Inspissatum istud magma viribus aluum blande laxantibus gaudebat, vt primo casu, deinde studio experti sumus. (*)

Hæc sunt, quæ tunc temporis cum Rore Aloes tentauimus. Quibus adhuc addimus, quod eadem planta, raro exemplo, & alias incon-
sueto, annis insequentibus, bis adhuc caulem
emi.

(*) Denn der Heyducke, der die Schahle, worin
nen es inspirtret worden, aus Bormiß ausle-
ckete, bekam etliche Sedes, daher ichs ein paar
andern ad scrupu um dimidium eingab, und
eben den effect darauf obseruete.

emiserit, & flouerit, quamuis caules posteriores altitudinem prioris non amplius æquarent.

SCHOLION.

Per experimenta igitur facile potest conici:
I. In Aloes succo vel rore principia contineri salino-sulphurea, ad volatilitatem prona, & inter se superficiali tantummodo mixta. **II.** Hæc vero non eius esse naturæ, vt, præuia licet fermentatione, in vinosam & consequenter spirituofam qualitatem vertantur, sed in totalem mixtionis destructionem abeant, relictis crassioribus saponaceis, id est, fixioribus & acrioribus salinis & sulphureis particulis. **III.** In quibus etiam vis aluum ducendi latere videtur. **IV.** Si enim vulgaris Aloes inspissatus succus, qui in aromatariorum tabernis venalis prostat, per expressionem ex foliis, L'EMERY *Material-Lexicon* voce: *Aloe*, pag. m. 37. VNI-
 VERSAL-LEXICON *Tom. I. pag 1306. voce: Aloe*, & deinde inspissationem adiuuante calore paratus purgat; facilis est conclusio Rorem Aloes in floribus digestum, digestionem subtiliorem & ideo dulcem redditum, euaporatis volatilioribus atomis, vim adhuc retinere laxantem; immo propter nauseosam dulcedinem, multis, præsertim sexui sequiori aduersam, virtutem emeticam. **V.** Si Aloes succus, vel spissamentum ex solo Rore, non autem per totius plantæ expressionem paratum haberi posset, blandissimum constitueret & tutissimum la-
 Spec. V. D xans,

xans, vacuum enim esset futurum refina, Tormina, sanguinis orgasmum, immo haut raro hypercatharsin, aut contrarium interdum, obstinatissimam nempe alui obstructionem, molimina hæmorrhoidalia anomala, & quæ sunt huius generis alia causante. COLLECTORES.

OBSERVATIO IX.

Salis Anglicani in Podagra Vfus.

VIr quidam quadraginta & quod excurrit, annorum eminenter plethoricus, eufarcus, vitæ antea vagæ, iam per aliquot annos magis sedentariæ deditus, spiritum frumenti subinde bibens, variis mentis commotionibus, imprimis iræ, sæpius obnoxius, cæterum sanus, & venæ sectionibus æquinoctialibus adfuetus, misere vexatur a PODAGRA, ita vt ad minimum quater in anno molestum conuiuam honorifice excipere & per quatuordecim dies, immo haut raro integrum mensem alere cogatur, priusquam iterum pedibus insistere vel incedere queat. Mox occupat sinistrum mox dextrum pedem podagra, mox in gonagram, mox in chiragram vertitur, vbique intolerabiles excitans dolores. Quum nostrum peteret consilium, & morbum quidem satis atrocem, nondum tamen tophis stipatum sed in meris

tan-

tantum spasticis motibus deinde per inflammationem solui solitis, adhuc consistentem, deprehenderimus, non omnem spem abieciimus, sed satis adhuc amplam, si non sanandi, tamen tolerabiliorem reddendi concepimus. Nostro igitur suavisimus podagrico, ut imminuendæ plethoræ causa singulis annis quater sibi venam, modo in brachio, modo in pede secari permetteret, deinde singulis mensibus drachmas sex, vel unciam vnam salis Anglicani in aqua, ut moris est, soluti, fumeret, præterea quantum posset, omnes diætæ errores, præsertim aromata, spirituosa, otium, iram aliasque vehementiores animi commotiones, vno verbo sanguinem in orgasmum præcipitantia cane peius & angue vitaret, e contrario vero sufficientem motum, potumque imprimis dilutum, sibi haberet maxime commendatos.

Quia vero hæc omnia ægro nostro vix sufficere videbantur, eis addidimus infusum Theiforme ex resolventibus & moderate tonicis, verbi causa, Rad. Ari, Pimpin Alb. Caryophyllat. Pareir. Brau. Polypodii, Hb. Scolopendr. Melisf. Citrat. Abrotan. Capil. Vener. Chamædr. Millefol. Cort. Chinæ Cascaril &c. compositum loco Theæ ordinariæ sumendum. Quum æger ita per mensem futuro insultui bene præparatus, bisque iam Sale Anglicano usus esset, legibusque nostris diætericis admodum obedientem sese gessisset, podagra corripitur,

sed adeo miti, vt se intra hoc decennium, quo ipsi cum diro hoc malo conflictari necesse fuit, tam bene habitum fuisse, non meminisset. Alter paroxysmus deinde longe mitior iterum erat priori, tertius demum vix sentiri potuit, ab hoc curæ semel præscriptæ insistens per biennium, ad vsque præsens dum hæc scribimus tempus plane liber mansit, licet, vt ipse negare non audet, interdum vnum vel alterum diætæ commiserit errorem.

SCHOLION.

Podagram Medicorum scandalum, ægroto-
rumque carnificem esse crudelissimum nemo
facile negabit, nec vnquam fuisse morbum cui
medici tam diuersa, tam ridicula, immo inter-
dum superstitiosa opposuerunt remedia, præ-
ter Podagram, omnibus constat. Integrum
facile possemus replere volumen, tam medico-
rum sententiis mire haut raro inter se discrepan-
tibus, circa podagræ naturam, eiusque mate-
rialem & formalem causam; quam ab omni-
bus mundi plagis, ex elementis nullo excepto,
ex tribus naturæ regnis, immo ex cælo quod
ipsum haut raro petimus stultitia, & orco, quem
si superi flecti nequeant, mouere solemus,
id est, astrali, quem vocant, archæo mundi-
que spiritu & diabolico ministerio petitis, cor-
rasis, aduectis remediis; si tempus opinio-
num extrema sæpe stoliditate laborantium
plausura aduehendo inutiliter terere, aut ca-
ma-

marinam mouendo Lectoribus nauſeam excitare, & ſic VOLVSI annalium ad inſtar caca-
tam chartam, vt MARTIALIS (Catullus habet
Carm. 37.) phraſi vtamur, exhibere liberet.
Sed ne ſuſpenſos diutius teneamus, qui noſtras
aliquid putare conſueti nugas, paucis noſtram
intuitu Podagræ declarabimus mentem. In ea
nempe hæremus opinione: Dolores podagri-
cos non tam *a peccante materia*, ſed potius *propter
eandem* oriri, & ſic magis *actiuos* quam mere
paſſiuos eſſe; vnde ſequitur: Podagræ forma-
lem rationem potius in *motu* quam *materia con-
ſtitutione* quærendam; Podagram exinde eſſe
ſine ſale, *ſine acredine* &c. immo ſi quæ talia ma-
niſte in corpore podagræ reperiuntur, ea
non morbi cauſam ſed effectum dicenda; Cu-
ramque demum magis ad *ſolidarum partium præ-
ternaturalem ſtatum* quam *fluidarum meram cor-
rectionem*, quæ abſque ſe. & excretionem peccan-
tium particularum ad impoſſibilia medicorum
tentamina pertinet, & non entium catalogo in-
feri meretur, dirigendam eſſe. Hæc ni falli-
mur, innumera experientia, quarum vna legi-
time facta plus apud medicos valet quam mille
ratiocinationes, medicina clinica non ſpecula-
tiua nitente, ſine gratis acceptis hypotheſibus,
probari, & rationali eæque ſecundæ curæ in-
ſtituendæ, ſi quid videamus, ſufficere poſſunt.
Poſthabitis enim omnibus, quæ vel precaria-
rum opiniuncularum, ſit venia verbo, ſiue
phyſicæ ſint, ſiue chemicæ, ſiue mathematicæ,

siue hyperphysicæ, siue astrologicæ, siue pneumaticæ, siue verminosæ, siue dæmoniacæ, siue sexcentæ aliæ, crepundiis & quisquiliis obcæcati obmurmurant; spreitis in cælum laude hyperbolice elatis arcanis, mercaturam vel monopolium eisdem exercentium marsupiiis oppido proficuis. Auri putatitiis tincturis, metallorum anodynis sulphuribus, salibus astrali nescimus quo genio grauidis & huius generis reliquis remediis, aut nullis viribus, aut eis tantum quas imaginaria & ideo falsa vanaque persuasio excludit, consequenter nocentibus, præditis, sequentes nobis formauimus indicationes: I. Abundantiam humorum esse imminuendam & sordes primarum viarum eluendas: II. Spissescentiam liquidorum, ad quam satis pronum iudicauimus præfens subiectum, esse resoluendam & præcauendam, vt facilius & absque hæsitatione minimos in corpore tubulos transeant: III. Orgasnum & consequenter maiorem impulsum, indeque pendentem exilissimorum canaliculorum nimiam extensionem esse moderandam: IV. Spasticam partium fibrosarum stricturam esse demulcendam. V. Robur deinde iisdem maius conciliandum, vt fluidorum impulsui fortius resistere possint, ne hæsitationi, stasi, & per consequens doloribus & inflammationi ansam præbeant. VI. Aequalem denique fluidorum & per omnia corporis membra proportionatam distributionem, quoad fieri possit, efficiendam, & consequenter

ter

ter irregularibus toni motibus ansam neruum-
que quasi præscindendos. Primam, venæ
sectione sæpius iterata, & Salis Anglicani re-
petito vsu; secundam, partim infuso resol-
uente, partim motu, partim potu; tertiam,
partim abstinentia a calidis, partim Sale Angli-
cano, tanquam nitroso & vitriolaceo produ-
cto; quartam, itidem Sale Anglicano, hac in
parte omnibus nostris encomiis superiori;
quintam, infuso-lenioribus tonicis, qualia sunt
radix Caryophyllat. Pareir. Brau. Hb. Abrotan.
Millefol. Cortex Chinæ, Cascarillæ maritato:
Sextam denique omnibus collectiue sumtis &
e remedium farragine, & diætæ legibus mu-
tuo acceptis obtinere præuidimus, exitu iudi-
cium & acta probante. Tam præsentem Salis
Anglicani, quod non verum Epsomense sed ex
nitro & oleo vitrioli factitium esse omnibus no-
tum putamus, effectum se sæpius expertum
falsus est æger, vt nobis plus simplici vice dixe-
rit, quod, si diutius interdum eius protraxisset
vsu, aut notabilius in præscripta diætâ, exactis-
sime hæctenus seruata, commississet peccatum,
ideoque molestam quandam in pedibus titilla-
tionem sentiret, ea, mox vsurpato Sale, quasi
per incantamentum profligaretur. Nostra Sa-
lem Anglicanum exhibendi methodus, vt ni-
hil taceamus, talis est: Vesperi antecedente
Salem sufficienti aquæ quantitati, quæ non
adeo magna esse debet, quia æquali fere liquo-
ris pondere soluitur, immittere solemus, vt

per noctem deliquescat, mane agitatum prius liquorem haurire moxque vnum vel alterum cyathum decocti Coffee superbibere, eoque interdum continuare iubemus, obseruauimus enim nil melius nauſeam, tormina, admodum alias consueta cicurare, immo laxationem promouere quam decoctum Coffee qui vero hoc auersantur, loco eiusdem ius auenæ, vel hordei. Habergruß oder Gersten-Schleim, passulis minoribus & corrice citri recenti maritatum adsumere possunt, licet, vt verum fateamur, nunquam effectum adeo laudabilem a iure præstitum, qualem a Coffee sciamus. Theam, quum, si viridis vel Imperatoria sit, Kaiser oder grüner Thee, adstringat, ac si altera sit species, quam Thee Boy vocant, nauſeæ aut torminibus suppressendis imparem experientia certiores redditi iudicemus, hac occasione iubemus exulare. Quæ restant ex præſenti casu fluentia conſectaria, sequentia sunt: I. Podagra modo motuum sit vitium, neque tubulosa corporis structuræ iniurias intulerit, morbis incurabilibus immerito adscribi solet. II. Podagra neque multa, neque arcana & longe petita requirit remedia sed appropriatis naturæque intentioni congruis haut difficulter cedit. III. Podagræ, & quidem vt corpus in maiora aut immedicabilia mala non fuerit præcipitatum, per tentamina, aut meram discrasia humorum & imaginariæ peccantis cuiusdam materię salinæ &c, correctionem, aut incongruam eua-

euacuationem verbi causa, Diaphoresin, emefin, catharsin per aloetica imprimis & resinosa, sanguinem fortiter commouentia susceptam, salivationem mercurialem, &c. pro scopo habentia, curatæ; nullum fere prostat indubium exemplum. IV. Idem dicendum de tentaminibus per interna anodyna, opiata, narcotica, aut externa topica stupefacientia, repellentia factis. V. Requiritur igitur Arthritico-Spastici dolores ad vnum omnes imprimis Podagra post *fluidorum emendationem*, quæ tamen spiculis salinis angulos diffringendo; acida rodentia, scindentia, terebantia, pungentia in globulos innocuos læuigando, tornando; alcalia vrentia, septica, mordentia in salia media vertendo aut volatilia figendo, fixa volatilifando; sulphura vaporosa peregrina, fera, cicurando; recrementa fuliginosa, viscida, tartarea, calcaria, alba, nigra, coagulata, præcipitando resoluendo, coquendo, digerendo, aliter colorando; Spiritus turbulentos, rebelles, immorigeros, iratos, inter se de summa potestate, vel si mauiis lana caprina, litigantes, extra cancellos ab Archæo constitutos vagantes, profugos, frenando, ligando, incantando, demulcendo, capiendo, ad proprios carceres reducendo; fermentationem ultra modum auctam sistendo; spumescentiam limites vasculorum egredientem repagulis oppositis coërendo; Obstructionem neruorum referando; Vermiculis morfu fibras adgredientibus, dila-

D §

ceran-

cerantibus proboscidem ampurando, aut dentes euellendo; occultas qualitates per tot sæcula in tenebroso DEMOCRITI puteo sepultas, per antipathiam, sympathiam, Sigilla, amuleta, insensibiles reddendo, magisque occultando profecto non absoluitur: Sed superfluum quantitatem congruis euacuantibus imminuendo; spissitudinem resoluendo & diluendo; orgasmum temperando aut præcauendo; impulsus cohibendo; congestiones impediendo, facillime impetratur: *Solidorum* maxime curam, ut scilicet spastica contractio relaxetur, nimia extensio restringatur, laxitas præternaturalis roboretur, amissa resistendi vis restituatur, totiusque systematis nervosi & fibrosi tonus æquabilis reddatur. VI. Plurimis hisce, præmissa venæ sectione in subiectis quibus necessaria iudicatur, satisfacit sal Anglicanum, in adfectibus Arthritico-Spasticis omnibus aliis, tam laxantibus, quam antispasmodicis palmam, non dubiam tantum reddens sed omnino præripiens. VII. Resoluentia blandiora theiformia, tonicis maritata, tunc demum in podagra aliisque arthriticis adfectibus utilia deprehenduntur, quando his sal Anglicanum iungitur. VIII. Huc multum facit conueniens diæta, nam *non modo Medicus*, monente HIPPOCRATE *Sect. I. Aph. I. Sic comparare se debet, ut faciat id, quod factu opus est, sed & AEGER, & qui præsto sunt, & quæ foris incidunt.* IX. Quamdiu ergo solidæ

cor-

corporis humani partes adhuc integræ sunt, tamdiu medicus prudens, qua nos vtimur medendi methodo multum efficiet, in podagra. Si vero iam nodi materia terrea tophacea repleti adsunt, aut tubuli fibræque obriguerunt, tunc actum esse de restitutione in integrum, & curam nostram in cassum adhibitam iri non est dubium, licet credamus tolerabiliorem quodammodo reddi posse adfectum.

Hæc in haut paucorum solatium scripta inferere volumus, iterum iterumque precantes partim medicos partim ægrotos, proposito podagram sanandi modo in posterum vsuros, vt, antequam tentamen instituant, omnia probe ponderent, quum incios non credamus vnam circumstantiam multum variare rem, præsertim in rebus medicis, quæ profecto illotis manibus tractari recusant. Medicina res est periculosa alex, & pharmaca etiam nobilissima in vera abeunt eaque perniciosissima pharmaca, si peruerse, si inconsiderate si præpostere, si temere, si imprimis ab ægrotis nasutulis, & amplius quid sibi sapere videntibus, proprio consilio inconsulto medico adhibeantur. Salutari ergo monito pareant podagrici ad hysterergiam medicam præ aliis quibuscunque valedudinariis proni & se dehortari patiantur, vt a propria curatione, quam hic adeo facilem, adeo innocentem vident depictam, quam maxime abstineant, medico potius, modo fa-
nio-

ribus principiis sit imbutus, & ab impossibili-
 bus ridiculis, stolidis, naturæ, morbiq; indoli
 aduersis, in speciem quidem non autem veri-
 tatem comitis hypothesibus, vel præceptorum
 autoritate profectis præiudiciis alienus, obe-
 diant. Cui vero consilia nostra non displi-
 cent, quique vberiore eorum explicationem
 priuatam desiderat, huic numquam nos defu-
 turos pollicemur, nota videlicet nobis quædam
 adhuc alia malo descripto non minus proficua,
 quorum tamen publicationem certis ex causis
 retinere cogimur. Quibus igitur interest plu-
 ra scire, vel experiri, litteris sub titulo: *Saty-
 rarum Medicorum Silesiacorum COLLECTORI-
 BVS* huc in officinam Bibliopolæ nostræ IOH.
 IAC. KORNII ad nos missis, meliora ex-
 pectet.

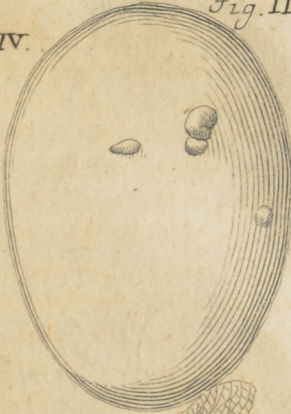
Mantissa

Fig. I.

OBS. IV.

Fig. II.

MANT. N° I.

Fig. III.

MANT. N° I.

Fig. IV.

Fig. VI.

VI 240

1741

VIII

1741

Mantissa

Ad Specim. V.

Num. I.

Epistola,

ad

Excellentissimum atque Generosissimum
Dominum

DN. CHRISTIANVM de HELWICH,

Academ. Cæsar. Natur. Curiosor.

ADIVNCTVM,

&c. &c.

Qua differitur,

De Cura Lactis & Sanguinis Antiquitatibus,

Conscripta

per

D. GODOFREDVM HENRICVM

BVRGHART,

Medic. Wratislauiens.

VIR EXCELLENTISSIME,

GENEROSE DOMINE,

FAVOR, eo, quo decet Honoris cultu,
prosequende!

TEmpus, quod a Clinicis laboribus mihi
restat vacuum, eiusmodi studiis im-
pendere vulgo soleo, quæ & delectant,
&

& vsu non carent. Quales vero sint occupationes, vtrumque merentes titulum, facile diuinare licet. Sunt enim TE ipso, VIR EXCELLENTISSIME, iudice, *Antiquitates Artis nostre*; quæ gemino scopo perbelle satisfacere videntur, quamuis longe sapius alia, quorundam forte sententia, tam splendido indice digniores æstumari consueuerunt, sed

*Alia versent alios cura
Ac sollicitos passim faciant.
Sint, queis auri sitis ægrum cor
Coquit, & non sinit esse quietos.
Fastus multos rapiat cæcus,
Vt tranquilli nusquam possent
Ducere noctem, aut roseam lucem.
Sit, quem frangit mater amorum,
Animum latis adimitque iocis,
Lepidum dum per aui mollibus
Agiat ludis, atque iuuentam.
Cor mihi melior flamma accendit
Mentemque.*

Nec me terrent

*Labor arduus, aut sæcli mores.
Rudes at linquo vulgi cætus
Alios cernens nocte in densa.*

vt verbis REINECCII, Wittebergenfis Philosophici Collegii, olim Adiuncti, alia quondam occasione prolatis, in præsentî vtar. Scio quidem haut paucos ex ipsis Medicis, *Artis*, quam profitentur, *Antiquitates*, ad difficiles nu-

nugas referre, veteres Medicinæ Heroes, omnium huc vsque, quibus Titane meliori luto finxit præcordia, communi suffragio decantatos, proceres salutatatos, fungis & stipitibus adnumerare, vtrum iure vel iniuria, sagaciores, partiumque studio alieni eloquantur, mihi saltem posterius vero videtur admodum simile. Quum enim ars, vt frequenti dicunt proverbio, non habeat ofores, nisi ignorantes, nec ignoti vlla sit cupido, insuper studium antiquitatis tempus & ingenium, non paucis a natura negatum, assiduam diligentiam, multam lectionem & non interruptam meditationem, plurimis exofas, quippe quod voluptatum illecebras suspendunt, corporisque curæ, vel potius perditæ libidini occasionem surripere iubent, aliaque talia requirat, seduloque poscat: Mirum non est, si cane peius & angue ab his, quos laboris tædet, at e contrario otio torpescendi consuetudo fascinauit, studia fugiantur, ea præsertim, quæ sudore, vigiliis & oleo, non autem desidia, somno, & vino parari solent. Interea tamen eiusmodi capita, humo, limacum ad instar, repentia, atque summum orbis conditorem tacite quasi reprehendentia, quod ipsis os sublime dederit, cælumque iusserit tueri, quum libentius, inter reliquorum animalium pecorumque gregem, prona terram spectare, quam erectos ad sidera vultus tollere, malint, pingui suo crassoque genio abundare, facile patior, modo TVO, VIREXCELLEN.

LENTISSIME, calculo frui mihi liceat, mihi inquam, qui virium tenuitate probe conscius, in amplissimum, miraue rerum varietate conspersum, tot quasi floribus onustum, campum, a Celeberrimis Orbis Medici viris, inter quos & TE metipsum, & Excell. HAHNIVM nostrum, nobile videlicet Medicorum par, iustum studiis pretium statuentium, nominasse sufficit, diligenter iam excultum, exspatiari vnamque vel alteram glebam vertere, & post messem adeo largam spicilegium instituere audeo. Notus mihi fauor est, cui quæso ignotus esse possit publicis dudum scriptis testatus? quo omnes bonos, cunctosque de arte nostra bene mereri studentes, prosequi amas. vt leues pagellas, non quidem papauere & sesamo sparsas, sed LACTE & SANGVINE perfusas, Illustri TVO NOMINI consecrare, TVO que iudicio submittere nullus dubitem, non anceps hæream. Medicinam olim in paucarum herbarum notitia substituisse, me etiam tacente, cunctis notum puto. donec postea teste CELSO (a) *in tres partes diducta sit, vt vna esset que VICTV; altera, que medicamentis; tertia que manu mederetur.* Primam, vt porro verbis Medicorum TVLLII insistam, ζαιρητικὴν, secundam Φαγμαρευτικὴν, tertiam χειρουργικὴν Græci nominauerunt. Eius autem, que Victu morbos curat, longe clarior

(a) *Præfat. lib. I, De Medicin.*

clarissimi auctores, etiam altius quadam agitare conati rerum quoque nature sibi cognitionem vindicauerunt, tanquam sine ea, trunca & debilis medicina esset. Prout igitur Diætetica, cum ipsa victus necessitate orta, & ideo antiquissima est, quia naturali quodam instinctu, ab ipso iam orbis exordio, & primo vix spiritu hausto, mortales in alimenta feruntur, nam absque his vita diu portari nequit; inter hæc vero LAC, quo corpori humano nil conuenientius inuenit natura, nulli postremum reperitur: ita facile potuit fieri, vt omnium primum ex alimentis, etiam in remediorum censum scriberetur, quod sequenti modo factum esse conicio. Quum nempe paulo post obseruarent terricolæ, victum & alimenta, non robur tantum & incrementum membris largiri. sed &, si modice his vterentur, vires augeri, at abusum eorundem, morbos, aduersam valetudinem, presso sequi pede; non potuerunt non concludere: Et alimentis inesse vim morbis medendi, si diuerso sub regimine aliisque circumstantiis adhibeantur. Adhibuerunt itaque, hac ratione instituto periculo, alimenta, in morbosa corporis constitutione, scopo curandi adfectus molestos, & inter ea omnium maxime LAC, tamquam suauissimum, palato amicum, & reliquorum nutrimentorum primum, non humanum modo, verum & aliorum animalium. Cui rationi experientia fultæ, egregium, si quid videam, pondus addidit MELAMPI experimen-

Spec. V. E rimen-

rimentum a PLINIO (b) posteritati conferua-
 tum. Animaduertebat enim MELAMPVS,
 quod pasto quodam *Hellebori* genere, cui postea
Melampodii nomen adhæsit, purgarentur Ca-
 prarum; quare probabiliter conclusit, istarum Ca-
 prarum LAC purgante quoque facultate polle-
 re, vnde illud insanientibus PROETI filiabus
 exhibuit, eodemque furentes PROETIDAS,
 feminarum Argiuarum morbo, tum temporis
 oppido consueto, insania scilicet, vel melan-
 choliæ cuiusdam specie, qua in vaccas sese
 transmutatas fuisse fingebant, forte laborantes,
 felicissime sanauit. Post hæc tempora, quæ ad
 artis, saltem apud Græcos, incunabula merito
 referuntur, LACTIS VSVS MEDICVS
 magis magisque inualuit, ita vt *unicum* fere
 PHTHISEOS & PODAGRAE Remedi-
^{um} crederetur. Ad Pulmonum igitur Exul-
 cerationes, licet Equinum, Asininum, Ca-
 prillum, Vaccinum proficuum æstimarent an-
 tiqui, palmam tamen Muliebri præ cæteris
 detulerunt, vt ex DIOSCORIDE, (c) GA-
 LE-

(b) *Lib. XXV. Histor. Natur. cap. V. Add.*
 LeCLERC *Histor. de la Medicin. part. I. Liv.*
II. chap. II. pag. m. 4. Excell. GOELI-
CKII Histor. Medicin. Period. III. §. LX.
pag. 203.

(c) *Lib. II. Mat. Med. cap. LXIV. vel secundum*
VERGILII editionem, cap. LXIII Humanum
LAC dulcissimum est, & maxime alit, mammis

LENO, (d) qui in febribus Hecticis primo loco Lac Asininum dare iubet. ARETAEO, (e) ALEXANDRO TRALLIANO, (f) Equinum commendante, ORIBASIO, (g) AETIO, (h) CELSO, (i) CAELIO AVRELIANO, (k) PLINIO,

E 2

NIO,

autem exustum prodest TABI quam Graci $\Phi\sigma\iota\omega$ dicunt. Innumeræ aliæ, quas Lacti tribuit, virtutes legi possunt, si placet citato Loco.

(d) *Lib. X. Meth. Med. cap. XI. §. 3. pag. m. 272.* Multisque aliis in Locis, ut ex indice operibus vulgo præmissis vel annexo facile patet.

(e) *Lib. I. de Curat. Diuturn. Morb. cap. VIII.* LAC vlceribus (Tabidorum) dulce subsidium, & quolibet alio benignius.

(f) *Lib. VII. de Art. Med. cap. II. item Lib. XII. cap. IV.* LAC igitur omnibus HECTICIS, præsertim in marasmodum desinentibus, si quid aliud, idoneum est. Itaque LAC MVLIEBRE primum locum obtinet, secundum vero Asininum. Verum quoniam ægre nonnulli hoc adsumunt, Caprillum ipsis dandum est.

(g) *Lib. IX. Synops. cap. IV. & Lib. I. Euporist. cap. XXXI.* vbi LAC omnium fere quibus vescimur optimi succi esse, dicit, præsertim eorum animalium que integra valetudine fruuntur.

(h) *Tetrabibl. II. Serm. I. cap. XCIII.*

(i) *Lib. III. de Med. cap. XXII.*

(k) *Lib. II. Chronic. Passion. cap. XIV. §. 206.*

NIO, (l) & qui primo loco nominari debuisset, HIPPOCRATE, (m) clarum est. Nec SALERNITANI (n) veterum compilatores, vel potius, qui sub Eorum nomine latet, IOHANNES de MEDIOLANO, ab hac sententia alieni fuerunt, cui ne ARABES quidem, teste AVICENNA (o) aliisque, quos ARNOLDVS VILANOVANVS (p) adducit, calculum denegant.

(l) *Lib. XXVIII. Hist. Nat. cap. IX.*

(m) *Secl. V. Aphor. LXIV.*

(n) *Cap. XXXIV. de Conseru. bon. valetud.*

*Lac Φεισοῦς sanum caprinum, postque
cameli*

*Ac nutritium plus omnibus est asinum,
Plus nutritium vaccinum, sic & oninum.*

Quos versiculos in IOANNIS CVRIONIS
editione Ffii. 1568. ita rythmis Germanicis
expressos legas:

Schwachen und verzehrten Leuten

Will ich zur Ziegen-Milch deuten,

Camel und Esels-Milch nert fast,

Bon Ruen und Schafen allerbast.

(o) *Lib. II. Can. cap. 432. & XIV. Tract. III.*

*cap. 6. Non est LAC, post muliebri, quod be-
eticis aequae conferat, ac Asinum. Hecticam
enim, si quidem curabilis fuerit, ad plenum
curat.*

(p) *Commentar. ad SCHOLAM SALERNI-
TAN. cap. 34.*

runt. Ne vero in corradendis veterum encomiis LACTI, ac vt ego quidem reor non immerito adtributis, prolixitate nimia TIBI, VIR EXCELLENTISSIME, molestus fiani, vsum eiusdem in DYSENTERIA, COELIACA PASSIONE, contra VENENA commendatissimum, lubens prætereo, quum diligentioribus HIPPOCRATIS, (q) PLINII, (r) CAELII AVRELI-

E 3

LIA-

(q) *Lib. VII. Epidem. Sect. III. ERYTALI filius circa æquinoctium autumnale dysentericus fiebat, & febris tenebat. Egestiones alui erant biliosa, tenues, multa & moderate subcruenta. Dolor autem ventris vehemens. Vbi serum & LAC bibisset, silice candefacta immissa, dolores & subcruenta egestiones moderatiores fiebant &c. Add. GALENVS lib. III. de Aliment. facult. DIOSCORIDES Loc. cit. (not. c) FOESIVS Oeconom. HIPPOCRAT. pag. 131. voce γάλα πεπρωμένον.*

(r) *Lib. XXVIII. Hist. Nat. cap. IX. Infunditur quoque LAC contra rosiones a medicamentis factas. Et si oratur DYSENTERIA, decoctum cum marinis Lapillis, aut cum ptisana bordeacea. Adde qua habet eodem Lib. cap. XII. de vi LACTIS Aluum sistente, eiusque vsum, in Cœliacis. Ad Venena vero id porro commendat sequentibus: Recens quoque infunditur contra serpentium ictus, phibiscis, Cantharidum, aut salamandra aut buprestis aut py-*

rio-

LIANI, (s) SCRIBONII LARGI, (t)
Q. SERENISAMMONICI, (v) NICAN-
DRI,

riocampes venenis. Privatim bubulum bis qui colchicon biberint, aut cicutam, aut dorycnium, aut leporem marinum; sicut asininum contra gypsum & cerussam & sulphur, & argentum viuum.

- (s) *Lib. III. Morb. Chron. cap. III. §. 54. seq. LAC quoque (intellige in cœliaca passione) bibendum præcoctum quod appellant diacocleon, siue singulare, etenim fluores crassificando cohibet, & vlcera detergit, & acrimoniam humorum temperat. Diacoclei coctionem deinde docet §. 55 seq. Adde CELSVM lib. IV. de Med. cap. XII. qui cyatho Lactis cyathum aquæ miscere, imo interdum allium contritum addere, & sic in cœliaco ventriculi morbo dare iubet.*
- (t) *Cap. XLVII. compos. CLXXIX. Contra cicute Venenum: Maxime prodest Lac Asininum datum; siminus vaccinum, aut quodlibet. Cap. LIX. comp. CLXXXVI. Ad Leporem marinum: Adiuuari autem debent hoc malo circumventi lacte muliebri, vel equino, vel vaccino, aut asinino quamplurimo cotidie per se, aut cum melle sumto. Cap. LIX comp. CXCI. Ad Dorycnion: Adiuuari autem debent laci eo, lacte asinino, equino, bubulo. Conferantur eruditi ad hæc loca IOH. RHODII commentarii.*
- (v) *Cap. LX. de Re Med. vers. m. 1061. in prohibendis venenis:*

Si

DRI, (w) & AETHI, (x) Lectoribus id fatis superque notum existimem, multo minus eos in veterum monumentis adeo male versatos credam, vt BALNEORVM ex LACTE paratorum (y) tam *valetudinis tuenda* aut *amissæ restituendæ*, (z) quam *cuticula curanda*,

E 4

*Si nequit infandum pervertere cautio virus
Proximus ille gradus, data pocula pellere
cura*

*Lac Asina, placidaeque bouis, prodesse lo-
quuntur.*

(w) *Alexiph. vers. 156. interpret. Latin. Contra
Cantharides:*

*Sæpe etiam infernis Ouium Lac partibus
inde,*

*Et sic multa trabes mollem excrementa per
aluum;*

*Non minus id præstat sumtum per labra iu-
uamen.*

Pariter vers. 523. contra Leporem Marinum:

Interdum enixa mulsum Lac potet aselle.

(x) *I. Tetrab. Serm. I. cap. XCII. Lac ad eos
qui Cantharides hauserunt, aut buprestin, &
in summa ad medicamenta erodentia ac exulce-
rantia, & ad Hyosciamum velut peculiare re-
medium est.*

(y) *BACCIUS de Therm. lib. VII. cap. XXXIII.
pag. m. 490.*

(z) *BACCIUS Loc. cit. PROSPER ALPINUS
de*

de, (aa) causa adhibitorum vsus, ignorare putarem, quippe quod vel ipsa NERONIS Imperatoris vxor, pulcherrima SABINA POPPAEA (bb) hac de causa apud IUVENALEM (cc) Satyrico sale conspersa, pueris in schola iam nota redditur. Quod ad alterum morbum supra allegatum, quem, si medicorum, & antiquorum & recentium, *scandalum*; aut tam eorum quam ægrotantium *carnificem*, ex MARTIALIS sententia, (dd) dicere velis, me certe dis-

de Medicin. Aegyptior. lib. IV. cap. XV. pag. m. 325.

(aa) BACCIUS *Loc. cit.*

(bb) PLINIVS *Lib. XI. Hist. Nat. cap. XLI.*
Conferre aliquid & candori in mulierum cute existimatur. POPPAEA certe DOMITII NERONIS coniux, quingentas secum per omnia trabens fœtas, balnearum etiam solio totum corpus illo lacte macerabat, extendi quoque cutim credens.

(cc) *Sat. VI. vers. 461 & 467. seq.*

- - *Pinguis Poppæana*

Spirat.

- - *Atque illo Lactæ fouetur*

Propter quod secum comites deduxit a fœllas

Exul hyperboreum si dimittatur ad axem.

(dd) *Lib. XII. Epigr. XLVIII. vers. 10.*

Mullorum, leporumque & suminis exitus
hic est:

Sul-

diffidentem non habebis, PODAGRAM
nempe adtiner, eiusdem expulsionem itidem
LACTE tentatam, LVCIANO (ee) teste, scias,
vt PLINII (ff) verba, ad experientiam prouo-
cantis adhuc taceam, quia quæ CELSVS (gg)
scripta reliquit, abunde sententiæ nostræ fidem

E 5

fa.

*Sulfureusque color, CARNIFICESque
pedes.*

(ee) *Tragopodagr. vers. 167. vbi PODAGRAM
de se ipsa ita loquentem inducit:*

Ποῖον μέταλλον ἔπεπείραται βροτοῖς;
τίς ἔχι χυμος; ποῖον ἔδένδρον δάκρυ;
ζῶων ἀπάντων ὅσα, νεῦρα, δέρματα,
εἶαρ, αἷμα, μυελός, ἔρον, ἀποπάτος,
ΓΑΑΑ.

*Quale metallum non exploratum est morta-
libus?*

*Quis non succus? Qualis non arborum la-
crima?*

*Animalium quorumuis ossa, nerui, pelles,
Adeps, sanguis, medulla, lotium, stercus,
LAC?*

(ff) *Lib. XXVIII. Hist. nat. cap. IX. Sunt in-
ter exempla qui Asininum (Lac) bibendo liberati
sunt Podagra, Chiragraue.*

(gg) *Lib. IV. de Med. cap. XXIV. Quidam
etiam, cum Asinino Lacte poto se eluissent, vel
vt LVDOVICVS NONNIVS lib. II. Diet.
cap.*

faciunt. Mirum igitur nemini videri potest, si homines tot testimoniis victi, tamque multa atque longa experientia docti, LAC inter panaceas fere retulerint, solumque Lacte, PHILINI more, apud ATHENAEVM, (hh) victitarint, aut curas prophylacticas, vernali praefertim tempore instituerint, quod apud ARCADES imprimis, Graeciae populum, moris fuisse, PLINIVS (ii) auctor est. Hos mox ROMANI, Graecorum in multis simia, ut Gallorum hodie Germani, imitati sunt, LACTISQUE CVRAE, ut medici loqui amant, VERNALI, sese submiserunt. Celebres autem erant hac de causa STABIAE (kk) agri campani

cap. XV. pag 210, mavult rectius legere: aluissent; in perpetuum hoc malum euaserunt.

(hh) *Lib. XI. Deipnosoph. citante SACHSIO a LEWENHAIM Decad. I. Ephem. NAT. CVRIOS. Ao. I. Obs. CXXI. Schol.*

(ii) *Lib. XXV. Hist. Nat. cap. VIII. Arcades quidem non medicaminibus uti, sed Lacte circa VER, quoniam tunc maxime succis herbae turgent: medicenturque vbera pascuis. Bibunt autem Vaccinum quoniam boues omniuora fere sunt in herbis.*

(kk) *Disputat CASP. HOFFMANNVS, Commentar. ad cap. XII. Libri V. Meth. Med. GALENI, §. 7. an TABIAE vel STABIAE rectius scribantur.*

pani (ll) intra Surrentum & Neapolim (mm) ultra Sarnum & Pompeios, finu medio (nn) oppidum olim, deinde a L. SYLLA bello sociali deletum, & successu temporis in villam mutatum. (oo) In hoc tractu montem memorat PROCOPIVS. (pp) LACTARIVM dictum Latinis, & GALENO (qq) tam propter amoenum situm, aëris puritatem, quam multarum fragrantium herbarum, videlicet Graminis, Loti, Polygali, Melissophylli, fruticum; Lentisci nempe, Arbuti, Rubi, Hederæ, Cytisi & similibus, prouentum vberimum, impense laudatum, quem eligebant CVRAE LACTIS locum aptissimum, & propterea tanta celebritate clarum redditum, vt maximo iunere STABIAS irent, ex omni fere Italia aduolarent, qui LACTE eius Loci, admirandam vim habente, nec frustra celebrato, vti voluerunt. Testantur
id

(ll) PLINIVS *lib. III. Hist. Nat. cap. V.*

(mm) GALENVS *lib. V. Meth. Med. cap. XII. §. 2.*

(nn) CELLARIVS *Tom. I. Geogr. Ant. lib. II. cap. IX. pag. 846.*

(oo.) PLINIVS *Loc. cit. (not. ll.)*

(pp) *Lib. IV. Goth. Bell. cap. XXXV. Ὅπερ Ῥωμαῖοι ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΟΡΟΣ τῆ λατίνων καλῶσι Φωνῆ: quem Romani LACTIS MONTEM latine vocant.*

(qq) *Loco citat. (not. mm)*

id CASSIODORVS (rr) & SYMMACHVS, (ss) amplissimas Laudes MONTIS LACTARII decantantes. *Huc, enim inquit ILLE, ferocissima passioni (Phibisi) beneficium MONTIS LACTIS diuine tribuerunt: ubi aeris salubritas, cum pinguis arui foecunditate consentiens, herbas produci dulcissima qualitate conditas, quarum pastu vaccarum turba saginata, LAC tanta SALVBRITATE conficit, ut quibus Medicorum tot consilia nesciunt prodesse SOLVS videatur POTVS ILLE prestare, reddens pristino ordini resolutam passionibus vim naturae: replet membra vacuata, vires effretas instaurat, & fomento quodam reparabili agris ita subuenit, quemadmodum somnus labore fatigatis. Is, intellige SYMMACHVM, sic scribit: Nunc illis proficiscendi atulit causam medicorum coactu impetrata curatio. Nam STABIAS ire desiderant, ut reliquas longe agritudinis armentali LACTE depellant. Tanta fuit Lactarii montis ad Stabias fama, ut publica proffent montimenta, quibus ad feram posteritatem eius memoria transmissa est. Exhibet enim PATINVS (tt) Nummum rarissimum P. SEPTIMII GETAE, altero Latere VACCAM cum epigraphe, STABOV. oculis mon-*

(rr) *Lib. II. Variar. cap. X.*

(ss) *Lib. VI. Epist. XVIII. vel secundum alios: XVII.*

(tt) *Imperator. Romanor. Numism. ex aere media & minima forma. pag. 317. num VI.*

monstrantem. (vv.) *Quum igitur LACTE VACCINO Locus ille commendaretur, cum PATINO loquor, ideo VACCAM in nummo calatam esse existimamus, quemadmodum ceteri populi, id quod aut soli, aut quod pretiosius habebant, suis nummis insculpebant, sic Perinthii Vuam, Damasceni prunas, Carthaginenses equum &c. Fortassis, si coniecturæ locus dandus, ipsemet Imperator GETA, LACTE STABIARVM felici successu vsus est, vt exinde eo illustrior arrepta sit Stabianam Vaccam nummo insculpendi occasio. Tacet quidem SPARTIANVS hac de re consultus, vitam GETAE qui descripsit, nihilque de Lacte Stabiarum ab Imperatore vsurpato, litteris tradidit, sed tale silentium nondum coniecturæ labefactandæ sufficere mihi videtur. MVS- GRAVIVM peculiari libello Vitam GETAE delineantem, quum ad manus mihi non fuerit, consulere haut licuit, vtrum forte veterum testimonio instructus quidquam huc pertinens obseruauerit. Ipse vero γάλακτος ὄρεος Lactis mons ad nostra vsque tempora famæ celebritatem sibi conseruauit; cui ipsa posteritas, BAC-*

(vv.) Delineauimus dictum Nummum, in LECTORVM gratiam Tab. I. fig. VI. cuius lemma vero sic legendum censeo: STABIA- rum BOVES. PLINII Loco supra (not. ii) citato nitens: quo Boves omnium e dicuntur, & ideo pro Vaccis etiam sumuntur.

CII (ww) verba profero, ac nostra maxime etas, ita consentit, ut consueti sint medici, Neapolitani præsertim, pro ultimo refugio Phibificos & qui sanguinem exspuunt, vel eiusmodi Thoracis vlcera & alia vitia patiuntur, ad TABIAS mittere. Nam aërem ipsum ut etiam LACTIS vsum inveniunt adeo salubrem, ut sint qui totam in eis degant vitam: Itaque iam facta est magnæ ciuitatis instar, & quæ diuortia habet villarum amœnissima, ac vini generositate celeberrima, quod Græcum vocant, ac locum ipsum: il MONTE della TORRE.

Sed satis iam de LACTE actum; SANGVINIS, tamquam primarii Lactis in corpore humano producti considerationem, eiusque apud veteres in profligandis morbis vsum, vel potius abusum, paulo adcuratius suscipiamus. Casum initio multa detexisse remedia, multa porro repetitæ experientiæ superstruetam rationem inuenisse constat; haut pauca etiam artem debere SUPERSTITIONI nemo inficias ibit. Fuit Medicina antiquissimis temporibus apud Orientis præsertim populos, Medos, Persas, Bactryanos, Chaldæos, & deinde Aegyptios, MAGIAE, quam vel ipse PLINIVS (1) ex

(ww) Lib. IV. De Therm. cap. XIV. pag. m. 244.

(1) Lib. XXX. Hist. Nat. cap. I. Natam (Magiam) primum e Medicina nemo dubitat, ac spe-

ex Medicina natam perhibet, coniuncta, & ideo MAGORVM vel SACERDOTIVM Munus (2) qui, quum vni morbo vel alteri remedia ipsis cognita reperirentur inferiora, mox DIVINI quid adfectui adscripserunt, & ne a seducta plebe adcfarentur inficitia, auctoritatemque semel sibi arrogatam perderent, ad CAERIMONIAS, quas fraudes eorum & superstitio, apud Populum SACRAS fecerunt, aliaque praesidia risu non minus, quam ipsa eorundem praesensa rerum cognitio digna, confugiebant. (3) Haec in Oriente nata Vanitas, postea ad alias nationes, praesertim Graecos, hinc Romanos transiens, per reliquam Europam

*specie salutari irrepsisse, velut altiore sanctio-
remque, quam Medicinam: Ita blandissimis
desideratissimisque promissis addidisse vires reli-
gionis, ad quas maxime etiamnum caligat hu-
manum genus.*

(2) Le CLERC. *Histoire de la Medicin. Part.
I. Liv. I. chap. V. pag. m 9. & 13.*

(3) Graphice, ut solet, arrogantem sacerdotum inficitiam depingit HIPPOCRATES *De Morb. Sacr. Sect. II.* artesque eorundem Machiauellisticas probe detegit, falseque ridet: *Ceterum, inquit, qui primi hunc morbum sacrum esse pronunciauerunt tales homines mihi esse videntur, quales etiam nunc sunt Magi & Expiatores, & circulatores, & qui-*

pam sua sparsit semina, quæ & in hodiernum vsque diem, obstetricantibus haut parum mediis crassa barbariei caligine obfuscatis sæculis, Arabum imprimis, supersticiosissimi populi, Sæætorum doctrinæ in multis vestigia prementis, placitis infectis, omnium diuinarum ac humanarum scientiarum congeriem, miris, opinionum pessimam Deo hominibusque exosam superstitionem vbique alentium, monstris, implentibus atque corrumpentibus, funditus eradicari nondum potuerunt. Talis rerum facies non modo MAGICAS artes peperit, sed & ineptissimis remediis ansam dedit & occasionem, quibus, si HVMANVM SANGVINEM, violenta morte perempti venis extractum, & contra MORBVM CADVCVM, immediatis Deorum aut Dæmonum viribus olim adscriptum & κατ' ἐξοχήν ἱερόν νόσημα MORBVM SACRVM adpellatum, aut LEPRAM vsurpatum, adnumerare placeat, recte monuisse mihi videris. Morbis igitur pro grauissimis
omni

quidam arrogantes, qui se vehementer pios esse simulant, & amplius quid scire. Hi itaque consilii ac mentis inopia obuelantes ac pratexentes diuinitatem, quum nihil haberent quod exhibitum prodesset, vt ne manifesta fieret ipsorum ignorantia, sacram hanc affectionem pronunciarunt: & rationibus idoneis collectis, curationem constituerunt sibi ipsis securam, expiamenta offerentes, & incantamenta &c.

omni tempore habitis, & remedia vulgaria eludentibus, Expiationes, Sacrificia, Ritusque quos iræ Deorum placandæ convenientes existimabant, cunctis in casum adhibitis, demum opposuerunt, quo factum est, vt deinde idolorum sacrificuli morbos, quibus τὸ θεῖον inesse credebatur, Medicis eriperent sibi que sanationem eorundem arrogarent Cui curandi rationi, Chaldæorum philosophica principia, cuncta spiritibus ac dæmonibus replentia, (4) & detestandæ ideo superstitioni viam sternentia, & Iudæorum non alio modo LEPRAM nisi per sacrificia sanantium, eoque sine holocausti SANGVINEM adhibentium (5) mores, quos, vicini populi summi Numinis præceptorum inscii, vel fando facile percipere potuerunt, ansam & occasionem subministrasse mihi videntur. Omnistamen in eo est HIPPOCRATES, (6) vt demonstrat. MORBO COMITIALI, quo correptos SANGVINE expiabant (7) nihil magis diuini aut sacratoris inesse quam cæteris, sed cum remediis adfectui adpropriatis

(4) Vid. STANLEI *Histor. Philosoph. Orient.* lib. I. Sect. I. tota.

(5) MOSES. *Leuit. Cap. XIV. vers. 4-7. 13. 14. 25-28.*

(6) *De Morbo sacro Sect. I.*

(7) HIPPOCRATES *De Morb. Sacr. Sect. IV.*
Apb. 45.
Spec. V.

tis etiam profligare posse. Ex his adparet, quam alte iam Diuini istius SENIS æuo egerit radices superstitionis, & quos ridiculos & absurdos, iure meritoque ab IPSO exhibitos, pepererit in Medicina errores, immo quam audaciter multumque artis incrementis obstiterit ambitiosa sacerdotum inscitia, & fraudibus nitens populum obcæcandi libido. Desinet itaque quilibet mirari, si relatum lecturus sit, posterioribus sæculis, superstitionem per SANGVINEM curam longe adhuc maiores fecisse progressus: Quod scilicet, crescente mortalium stultitia, deinde materiæ ad expiationes usurpatæ, hoc est ipsi SANGVINI, vim aliquam inesse peculiarem, cœperunt credere, absurdissima opinione præiudicata iam capti homines, ut communiter circa res cærimoniis sacris, quamuis putatiis adhiberi consuetis, euenire solet. Non satis enim erat expiasse CADVCO laborantes, cruore animalium in holocaustum mactatorum, sed successu temporis etiam, quod horrendum dictu est, ipsam HOMINVM violenta imprimis morte peremptorum PVRPUREAM ANIMAM, EPILEPTICIS calide hauriendam offerebant. Scire aueo quid HIPPOCRATES, hostis absurdissimæ superstitionis infensissimus, medicinæ rationalis e contrario coryphæus, tunc dixisset, si circa Monarchiæ Romanæ incunabula viuere, sibi fuisset a superis concessum, & in theatris spectatorem agens trucidatorum Gladiatorum currentem

ex

ex recenti vulnere SANGVINEM a SACRO MORBO correptis auide bibere vidisset? Exhorrescens vix crederet. puto. eousque mortalium crudelitatem, feras sanguinem sitientes bestias imitantem. si non superantem, progredi potuisse; imo forte dubitaret, id vnquam factum esse nisi CELSI, (8) PLINII (9) ARETAEI (10) CAELII AVRELIANI, (11) & TERTVLLIANI

F 2

NI

(8) *Lib. III. de Med. cap. XXIII. Quidam iugulati Gladiatoris calido Sanguine poto tali morbo se liberarunt; Comitiales videlicet.*

(9) *Lib. XXVIII. Hist. Nat. cap. I. Sanguinem quoque Gladiatorum bibunt, ut viuentibus poculis Comitiales Morbi: Quod spectare facientes in eadem arena feras quoque horror est. At hercule illi ex homine ipso sorberi efficacissimum putant calidum spirantemque, ut vna ipsam animam ex osculo vulnerum, cum plagis ne ferarum quidem admoueri ora fas sit humana.*

(10) *Lib. I. de Curat. diutur. Morb. cap. IV. Nonnullos autem vidi nuper iugulati hominis vulnere phialam subiicientes, atque inde bausum cruorem bibentes. — Quin & quendam auctorem legi, qui HVMANVM IECVR epulandum præcipiebat. Intellige Epilepticis.*

(11) *Lib. I. Morb. Chron. cap. IV. §. 118 Dant etiam bibendum vel sanguinem — humanum. Item mandendum — & tunc CORDA HOMINVM; Epilepticis nempe.*

NI (12) testimonio, omnis exceptionis impatienti, ad sensum haut denegare cogeretur. Certo persuasus sum EVNDEM cum ARETAEO. (13) *O! ingentem necessitatem, quinquam eo redigi, ut malum malo piaculo depellat! unde tamen ad sanitatem verum peruentum sit, nemo potuit mihi vere affirmare, aut CELSO, (14) Miserum auxilium tolerabile miserius malum fecit; exclamaturum. Alium adfectum, non minus interdum horrendum ac ipsum morbum sacrum. EROTOMANIAM nempe, HVMANO SANGVINE fanatam, IULIVS CAPITOLIVS (15) memoriae prodidit sequentibus: *Aut qui-**

(12) *Apologet. cap. IX. Item illi, qui munere in arena noxiorum iugulatorum sanguinem recentem de iugulo decurrentem exceptum auida siti Comitiali morbo medentes auferunt.*

(13) *Loc. not. 10. citato.*

(14) *Loc. not. 8. citato.*

(15) *In vita M. ANTONIN. PHILOSOPH. cap. XIX. Quem locum notula ad verbum; Sublauaret, adiecta, ira explicat SALMASIVS: Hoc loco reposuit pro eo quod verus editio & scripti codices habebant; SUBLEVARET. Quam veram esse scripturam quouis pignore contendere sum paratus. Non dicit autem, quomodo subleuarit se FAVSTINA, SANGVINE illius GLADIATORIS occisi, quod de industria hic tacuit AVTOR, & modestis verbis*

quidam (quod verisimile videtur) COMMODVM ANTONINVM successorem illius ac filium non esse de eo natum, sed de adulterio: ac talem fabulam vulgari sermone contexunt: FAVSTINAM quondam PII filiam, MARCI uxorem, quum gladiatores transire vidisset, vnus ex his amore succensam, quum longa egritudine laboraret, viro de aurore confessam. Quod quum ad CHALDAEOS MARCVS retulisset, illorum fuisse consilium vt occiso Gladiatore eius se SANGVINE SVBLAVARET, atque ita cum viro concumberet. Quod cum esset factum, solutum quidem amorem, natum vero COMMODVM gladiatorem non principem. Quis autem non videt, hanc etiam curam non aliter nisi ex fraude Chaldaeorum processisse, & OVIDII (16) regulis niti, qui, vt obiectum adamatum quantum possibile fugiatur, ab oculisque remoueatur, praecipit, sublata enim causa tollitur effectus,

F 3

&

verbis molliuit horrendum Medicationis genus. Non dubium certe est pro remedio Sanguinem illum bibisse FAVSTINAM, atque ita se subleuasse. Honesta igitur haec loquendi ratio; sanguine illius se subleuaret, pro sanguinem illius in remedium sumeret, sanguine illius sibi succurreret. Nam subleuare, subuenire occurrere, iuuare, verba sunt medicorum & medicamentorum propria apud illos qui de experimentis scripserunt.

(16) Passim Lib. I. & II. de Remed. Amor. propositis.

& misero gladiatore iugulato, tempus necessa-
rio in AVSTINAE venis vigentem amoris
ignem extinguere debuit. Quo autem latius
serpsit antiquissimis temporibus superstio, eo
magis humanitatem exiit, & ad postremum
impietatis gradum euecta est. Nam LEPRÆ
quædam species, quam ἐλεφαντίασιν Græci no-
minabant, morbus omnino & grauis & foedis-
simus ἐλεφας enim dicitur AVLO (17) καε-
κίνος τις ὑπάρχων ἐν ὅλω τῷ σώματι, ARETÆO
(18) vero; *Triste profecto & visu terribile spectacu-
lum, nullum fere artis βοήθημα sibi par habens,*
HVMANO etiam SANGVINE tentabatur ex-
pugnari, in Aegypto præsertim, cui *peculiare hoc
malum: PLINIO (19) teste, & cum in reges inci-
disset, populo funebre. Quippe in BALNEIS SO-
LIA temperabantur HVMANO SANGVINE ad
Medicinam eam. Hoc porro remedium simili
Mor-*

(17) *Lib. IV. de Re Med. cap. I. Elephas velut
cancer quædam in toto corpore. Adde CEL-
SVM lib. III. de Med. cap. XXV. Vbi sympto-
matum atrocitatem legere licet in compen-
dio delineatam, & ARETÆVM lib. II. de
Sign. & Caus. Diut. Morb. cap. XIII,*

(18) *Lib. II. de cur. diut. Morb. cap. XIII, im-
mo adæo immane malum credit vt exclamet:
Sed quenam medela excogitari poterit, qua
ELEPHANTEM, tam ingens malum, expu-
gnare digna sit.*

(19) *Lib. XXVI. Histor. Nat. cap. I.*

Morbo sequi olim persuasum CONSTANTI-
 NVM MAGNUM Imperatorem, BACCIUS
 (20) refert. ILLI enim, cum LFRA teneretur
 ac BALNEVM idcirco ex INFANTIVM SAN-
 GVINE parasset, adstitisse dormienti D. Apostolos,
 PETRVM & PAVLVM, dicunt, qui dissuasa Im-
 peratori ipsi SANGVINIS infantium effusione, per
 sacri baptismatis lauacrum obtulere, itaque baptiza-
 tus ac sanatus est. Sed Demonum hæc sunt prestigi-
 a, vt graüiter non minus quam vere loquitur
 TERTVLLIANVS (21) quos MAGI, eorum anti-
 stites cade humana & SANGVINIS effusione dele-
 ctari nouerunt, qui ob id ex HOMINVM SAN-
 GVINE PHARMACA & sacrificia instituerunt, &
 finxerunt. Talis erat superioris æui in re medica
 calamitas, vtinam! nostrum eandem ignora-
 ret! nec abominandum, execrandum & dia-
 bolicum plane inuentum posteris per manus
 F 4 quasi

(20) Lib. VII. de Therm. cap. XXXV. pag. m.
 490. Ex ADRIANI Pontificis ad IRENEM
 testimonio quod Tom. III. Concilior. extat,
 & ZONARAE Histor. Tom. II.

(21) In Apologet. cap. 14. vt citant die Bressl.
 Sammlungen 1720. Mens. Octobr. Clasf. IV.
 Artic. IX. pag. 448. quæ verba tamen allega-
 to loco, licet quatuor diuersas editiones
 euoluerim, reperire non potui, quare er-
 rorem subesse typographicum nullus du-
 bito.

quasi traditum in hodiernum vsque diem
foueret. Quis est, qui EPILEPTICVM ali-
quando SANGV NEM, ex capite magistratus
iusta sententia plexi ingulo manantem, feruen-
tem adhuc auide HAVRIRE non viderit? Quis
est honorum, qui nefandam superstitionem
execrans, graui poena dignam non iudicauerit?
aut si Medicus fuerit, AETIO (22) in genere
animalium sanguini in medendis morbis pa-
rum tribuenti non adensus sit? aut quis
pueros hepatis inflatione vel induratione vexa-
tos, proprio SANGVINE ex venulis retro au-
res educto, circa hypochondria INVNGI (23)
hac vrbe non obseruauerit vnquam? quam
VNCTIONEM licet Leproforum Balneis ad-
modum dissimilis reperiatur, attamen alii cui-
dam, æque absurdæ, superstitioni originem de-

(22) *Tetrabibl. I. Serm. II cap. 85. Quemad-
modum etiam aliorum animalium sanguinis va-
nas promissiones comperi. Et parum experiri,
ne tentavi quidem, quum p̄pharmaca haberem
aptiora & parabiliora ad singulos adfectus.
Cauebam autem simul ne PRAESTIGIATO-
RIS opinionem incurrerem.*

(23) *Operationem, quam das Röchel- oder
Ribbe-Rüchenschneiden vulgo vocant, vber-
rius descriptam legis in den Bresl.
Sammlungen 1718, Mens. April. Class. II,
Aruc. I. S. 4. pag. 926.*

debere censeo. Sed porro chartam sanguine quasi vetito maculare horreo, ne scilicet TIBI, VIR EXCELLENTISSIME nauseam moueam. Diutius iam ac par fuit TVA videor me abusum esse patientia amplius igitur molestus haberi nolo. Riuulos claudam, quum prata fat bibisse rear. Procul a me abesse credas, velim, VIR EXCELLENTISSIME, ridiculam illam ambitionem, quasi TE, doctissimis dudum adnumeratum, tam numerosa splendidaque librorum supellectile instructum, tam multa lectione celebrem tamque ampla atque profunda Artis cognitione & Vsu illustrem, superficialiis meis conatibus erudire gesturirem. Piaculum fit hæc vel cogitasse. Non alius præsentis dissertationis scopus est, quam cupido TIBI specimen aliquod, quale quale etiam sit. exhibendi, quo, quid de me sperare liceat, pro ea qua polles iudicandi facultate, & in ARTIS ANTIQVITATIBVS notitia, propinquius inspicias: *Magnam, mihi enim cum VINDICIANO (24) semper visum est, esse laudem VETERVM INSTITVTA SCRVTARI, maiorem vero gloriam inuenta seruare. Si quidem IL- LIAM laboribus suis & virtutibus aperuerunt, nobisque iter intelligentia sua sapientia reliquerunt. Immo RHASES (25) medicum mauult artis vsu*

F 5 de.

(24) *Epistol. ad VALENTINIANVM Imperatorem.*

(25) *Lib. IV, ad ALMANSOREM.*

destitutum, quam assidua librorum tractatione. Quod si, inquit, Medico contingat unum deesse, conuenientius est, ut operandi magisterium ei desit, ita tamen ut non penitus sit eius expertus, sed operandi nouerit partem: quam ut eam, qua in ANTIQVORVM LIBRIS continetur SAPIENTIAM prorsus ignoret. Qui enim quod in libris est nouit, atque imaginatur, cum pauca operationis notitia peruenire ad id, ad quod multi eorum, qui ea qua in libris continentur non nouerunt, neque imaginati sunt, nullo modo peruenire poterunt. Non opus autem est verbis, ubi rerum non desunt testimonia, TVO que Exemplo abunde probas, quantum Medico, vel ad aliquam tantum nominis famam, aut felix medicinæ, clinices præsertim, exercitium peruenire contendenti, opus sit multa & perpetua lectione, lecti prudenti digestionem, digesti deinde accurata subactione, subacti postremo, in succum & sanguinem quasi, apta mutatione. Quæ cum ita sint, præter, votum, VENERANDE SENEX, pro TVA incolumitate SVMMO NVMINI offerendum, nihil restare videtur. Seruet TE, DEVS, vrbis decus, Artis solamen, diu adhuc sospitem, saluumque, Nestoreos TIBI concedat annos, ut HIPPOCRATI nostro, cui peritia certe non es inferior, etiam Annis, ultra centesimum enim vixisse ferunt, & secundo rerum cursu similis fias, meque perpetuo fauore profsequaris. VALE. Wratisl. VIII. Kal. Augusti. Ao, clb lccc xxxvii.

Num.

Num. II.

Veneficii Historia,

Ex Medici sectionem Cadaverum administrantis Relatione concinnata.

NEmini forte noua Wratislauenſia (die Breſlauer Zeitungen) ſingulis ſeptimanis bina vice publicari ſolita, legenti ignotus vel memoria plane lapſus erit CASVS TRAGICVS, qui extra Urbis noſtræ mœnia Menſe Aprili currentis anni, ſatis magnum excitauit rumorem. Moriebantur enim die 20. dicti menſis ante portam Olauenſem auf dem ſogenannten Archidiaconat-Gute, tres perſonæ intra aliquot horarum ſpatium, antea ſanæ, nulloque morbo infectæ, nempe *Chriſtianus Barziſch* ſartor quidam ætatis anno quinquageſimo, deinde *Rofina Eliſabet* decem annorum puella, & *Maria Magdalena* ſexennis, biduo autem ante deceſſit *Theophilus* octodecim menſium puer, ſexta demum die poſt iam adductos *Iohanna* trium annorum cum dimidio puella, omnes viri ſupra nominati filix & filius. Ante hos vero, intra octo hebdomadam ſpatium migravit liberorum mater, iisdem propemodum vt reliqui ſymptomatibus. Quum vero ad vnum omnes præſertim tres priores, *pulte ex pyris piſtis cocta*, die 19. Aprilis cœnæ loco *vix deuorata*, de atrociffimis infimi ventris torminibus mox conqueſti ſint, & enormioribus vomitibus

tibus

tibus, quos sudores frigidi comitabantur, corripentur, insuperque filia natu maior die 20. Aprilis, tertia ante meridiem, & itaque nona post fatalem cœnam hora, parens, septima ante meridiem, & filia sexennis in ipsa meridie, hora scilicet duodecima naturæ ætatis soluerent; non iniuste *veneni præpinati* suspicio ratione pultis comestæ orta est, præsertim, quia filia natu minor, quæ ollam coctio- ni dictæ pultis adhibitam tantum lambit (die den Deyff nur ausgefrasset oder ausgelecket) iisdem vexabatur symptomatibus & paulo post mortua est.

Aduocabatur itaque vi Constitutionis Criminalis Carolinæ, Medicus, & quidem Excell. Dominus IOH. CHRISTIAN, KVNDTMANN, Academ. Nat. Curios. Membrum dignissimum, vrbisque nostræ Practicus famigeratissimus, cuius etiam benevolæ communicationi, relationem, desuper exhibitam, nos debere publice grata mente fatemur, vt *quinque cadauera*, cultro subiiceret anatomico, inque tam subitanæ & inopinatæ mortis causas diligenter inquireret.

Corporibus mortuis probe consideratis, nullius abdomen repertum est tumidum, trium autem terga liuidi erant coloris, & quasi fucillata, quartum pectus eodem modo tinctum retulit. (a)

Pa-

(a) Haben wir äusserlich befunden, daß bey allen

¶ Parens, aperto vt moris est Thorace & Abdomine, pulmonum vasa monstravit sanguine infarcta, hepar saturate rubrum, & ventriculū aqua bile tincta plenum externe nulla inflammatione obsessum, intus vero maculas & strias copiosas inflammatas exhibentem, sanguine circa œsophagum stagnante grauidum. Reliqua ipsius œsophagi aut intestinorum fistula nihil extraordinarii in se continente (b)

Filiæ decennis ventriculus adeo erat inflammatione obsessus, vt ipsa vasa sanguifera arro-
fa

len diesen Leichen abdomen gar nicht angelauffen, 3. Personen aber auf dem Rücken und einer über die Brust ganz blau gewesen.

(b) Die erste Section geschah demnach an einem Manne obngefähr von 50. Jahren, mit Namen Christian Bartisch, einem Schneider, bey welchem, als Brust und Bauch eröffnet waren, die vasa pulmonum sehr starck von Blut angelauffen, hepar saturiret roth, der Ventriculus voll biliösen Wassers, äußerlich nicht inflammiret, wohl aber, da man denselben oberwärts nach der Länge eröffnete, erschien er, ganz hindurch voll inflammirter rother Streiffen und Flecke, und versus œsophagum stagnirte Klumpenweise Geblüte. Eben daselbst fand man harte mit Schleim überzogene Körnchen, im œsophago aber und intestinis wie auch übrigen visceribus war nichts extraordinaires zu obseruiren.

sa & corrofa essent, sanguisque sincerus & lymphæ dilutus in stomachi cavitatem sese effuderit, cæteris visceribus sanis, hepate saturate rubro hinc inde tamen maculis fuscis distincto. (c)

Filiæ sexennis ventriculus mitiori quidem quoad internas partes laboravit inflammatione, satis tamen adhuc conspicua. Interne vero versus pylorum nodus sanguinis extravasati se præbuit videndus. Vasa deinde gastrica fundum perreptantia, magis quam apud cæteros turgebant, ventriculo admodum in se contracto. (d)

Puer

(c) Bey Rosina Elisabet, dessen Tochter, einem Mägdel von 10. Jahren, befand man den ventriculum am allermeisten inflammiert, sogar, daß die vasa also arrodiret und corrodiret erschienen, daß sincerus sanguis dilutus indessen cavitatem geflossen, sonst aber war bey den andern visceribus nichts anzumercken, als das hepar auch saturiret roth und etwas braunflechtig erschien.

(d) Bey Maria Magdalena, einem Mägdel von 6. Jahren, war die inflammatio interna wohl nicht so stark, als wie bey vorhergehenden, dennoch sehr sichtbar, externe aber konte man im Magen versus pylorum einen rechten nodum sanguinis extravasati deutlich wahrnehmen, sonst waren die vasa gastrica fun-

Puer biduo ante funestam cœnam extinctus, atrophico corpore præditus, cuteque dilute viridi, qui color ad vsque musculos subiectos penetrauit, in abdomine tectus, hepar magnum pariter ac vesiculam felleam amplam habuit, ventriculo ab omni inflammatione libero, visceribusque reliquis ab ordinario statu nihil deflectentibus. (e)

Filiæ natu minimæ sexta demum post patris obitum die mortuæ corpus circa pectus & dorsum erat sugillatum gracile, abdomine vero non tumido, quo aperto, hepar repertum est pallidum, fellis vesicula ultra modum & morem ampla. Stomachus deinde dissectus, fœtido liquore fusco imbutus, areolam vel maculam, sabæ minoris magnitudine, inflammatam monstrauit. Dissecto secundum longitudinem

fundum perreptantia, mehr als bey den andern angelauffen, und der Magen ziemlicher massen contrahiret.

(e) Gottlieb von sechs Viertel Jahren, so 2. Tage vorher gestorben, war ganz abgezehret, in abdominis cute recht hell-grün, und wie diese von den musculis separiret, haben die musculi dergleichen Farbe gehabt. Die Leber erschien sehr groß, wie auch die Gallen-Blase. Im ventriculo und intestinis war nicht das mindeste von einiger inflammation, wie auch in den übrigen visceribus nichts außerordentliches wahrzunehmen.

nem duodeno lumbricus teres, spithamæ longitudine gaudens, extrahebatur, quorum plures in reliquis tenuioribus intestinis præsertim eis in locis, qui externe magis fuscii apparebant, inuenti sunt. Caterum neque in imo neque in medio ventre aliquid præter naturam obseruari potuit. (f)

Facta hoc modo inquisitione facile patet, tria priora subiecta, parentem nempe duasque filias,

(f) Johanna, ein Mädchen von viertehalb Jahren, starb 6. Tage nach dem Vater. Dieses war auch, wie die ersten, auf dem Rücken blau, abdomen nicht angelauften, ziemlich abgezehret, und da abdomen und die Brust eröffnet, waren die vasa pulmonum gar nicht also, wie bey den andern intus neseiret, hepar gang blaß, die Gallen-Blase extraordinair groß, und als der Magen geöffnet, ein stinkendes braunes Wasser darinnen, in dessen fundo aber befand sich ein inflamirtes Fleckel einer kleinen Bohne groß. Als man das intestinum duodenum nach der Länge durchschnitte, zog man so gleich einen Spuhlwurm von anderthalb Viertel der Elle lang heraus, und wo man dergleichen in den intestinis tenuibus that, insonderheit wo sie etwas bräunlicher äußerlich erschienen, da befanden sich dergleichen Würmer. Sonsten aber war nichts, auch in andern visceribus, zu bemerken.

filias, veneno fuisse sublata, quia non solum in omnibus ventriculus interne maxime fuit inflammatus, sed & ipsa vasa eiusdem essent arrosa & corrofa, adeo vt sanguinolenta materia, velliquor sanguine tinctus in stomachi cavitae extravasatus reperiretur, quæ coniunctim sumpta signa & effectus deglutiti veneni manifestissima & certissima sunt. (g)

Quum igitur veneficii suspicio sic satis esset confirmata, & filia demortui sartoris natu maxima *Anna Eleonora* viginti annorum puella 19. die Aprilis ex pharmacopolio vrbs nostræ in foro salino sub athiopis signo patente, COBALTVM pro grossiculi pretio emerit, eiusque vnum lothonem cum dimidio acceperit, in eam perpetrati sceleris cecidit præsumtio, & quidem, vt legalis deinde probavit inquisitio, iu-

(g) Aus dieser Untersuchung erscheint klar, daß die ersten 3. Personen, als Vater und 2. Kinder, offenbahr durch Gift hingerichtet worden, weil bey allen nicht allein interne der Magen heftig inflammiret, sondern sogar die vasa ventriculi arrodiret und corrodiret gewesen, daß sanguinolenta materia in cavitatem ventriculi sich extravasiret, welches unfehlbare signa und effectus bekommenen Giftes seynd. Die harten Körnchen aber waren nichts anders als die gewöhnlichen Saamen Kerne der gebackenen Birnen.

Spec. V.

G

iuste. Nam emtum venenum totum, parenti, fororibus & fratri, ex nouerca natis, in pulte ex pyllis pyris ab eadem præparata, deuorandum obtulit. (h)

COBALTVM autem periculofum esse venenum ex celeberrimorum nostri æui medicorum testimoniis abunde patet. Scribit enim Excell. HERM. FRID. TEICHMAYER Med. Prof. Ienenfis (i) *Arsenicum album flauum rubrum & COBALTVM vera venena sunt: COBALTVM enim officinarum nihil aliud est, quam fuscus puluis adeo*
vene.

(h) Da nun Anna Eleonora, seine älteste Tochter, eine Weibs-Person im 20sten Jahre, den 19. April in der Apothecke auf dem Salzringe allhier vor ein Gröschel Fliegenstein gefodert, und auch davor anderthalb Loth erhalten, welchen sie dem Vater und 3. Geschwistern in einem gebackenen Birnen-Brey, gegen Abend um 6. Uhr zu essen gegeben, davon das letzte, welches noch 6. Tage gelebet, nur den Topff ausgekrahlet, so haben alle zusammen sogleich die hefftigsten tormina des Mutterleibes empfunden, die enormesten vomitus unter sudoribus frigidis bekommen, bis das älteste Mädcl frühe gegen 3. Uhr, der Vater darauf um 7. Uhr, und das Mädcl von 6. Jahren, um 12. Uhr Mittags Todes verbliehen.

(i) *Institut. Med. Legal. vel Forensf. cap. XX. pag. 165.*

venenosus & corrosivus ut in nulla charta contineri possit, & quoniam muscas aliaque insecta enecat, ideo Fliegenstein appellatur. Huic sententiæ accedit Excell. MICH. ALBERTI Med. Prof. Hallensis (k) ita nomine facultatis Medicæ quodam in casu parallelo scribens: Daß der sogenannte Fliegenstein oder Fliegenpulver, welches inquisition ihrem Groß-Vater in der Surpe beygebracht, nichts anders sey, als die Cadmia fossilis & metallica, und das von dem Bergleuten sogenannte COBALTUM. Alldies weil denn nun dieses minerale die wahre minera des Arsenici ist, welches durch sublimation, wenn aus dieser minera die blaue Farbe gemacht wird, durch Heftigkeit des Feuers herausgetrieben, und hernach zusammen geschmolzen wird, und aber bekandt ist, daß das Arsenicum eines von den größten Gifften, so ist leicht zu schliessen, daß die minera, woraus es gemacht wird, ob sie gleich nicht so giftig, wie das Arsenicum, dessen allen aber ungeachtet gleichfalls wegen seiner giftigen Natur die Art hat, daß man einen Menschen oder Vieh damit umbringen kan, dahero es auch von dem MATTHESIO in Sarepta pag. 430. Pferde-Gift genennet wird, und berichtet derselbe, daß von des Cobalts Rauch und Staub viele Bergleute sterben, und die Wasser vom Cobalt denen Bergleuten die

G 2

Hân

(k) *Iurisprud. Med. Part. postrem. Append. Cas. XXVII. pag. 168.*

Hände und Füße anfressen, ia, es tödtet nicht allein die Fliegen, sondern auch Ratten und Mäuse, und ob man zwar wenig Exempel hat, daß Menschen damit umgebracht sind, so kan doch solches allerdings geschehen, und zwar bey einem Menschen der alt und schwach ist, und nicht viel Kräfte mehr hat, dem Gift zu widerstehen, — dahero kein Wunder &c. Immo, quum Illustr. FRID. HOFFMANNVS Reg. Bor. Consil & Med. Prof Hallensis fateatur (1) Arsenicum triplo nocentius esse cabalto & sex Arsenici grana interficiendo homini sufficient, consequens est: vt octodecim grana Cobalti eundem præstent effectum. Quia vero Pater duæque eiusdem filix veneni vnum lothonem cum dimidio, hoc est CCCXXX grana pulvi mixta deuorarunt, sequitur necessario, vt mors veneno accepto absolute fit adscribenda. (m)

Quod

(1) *Medicin. Consult. Part. I. pag. 146. conf. Indic. voce Arsenicum.*

(m.) Nun haben dieser Mann und seine zwey Kinder 330. Gran in bemeldten Birn-Brey eingegessen, daher folget also nothwendig, daß da jede Person mehr als 100. Gran verschlucket, ia, wenn man auch auf beyde Kinder zusammen nur 100. Gran rechnet, von dieser grossen Quantität bey diesen 3. Personen, obberührte Zufälle entstehen, und der geschwinde Tod darauf erfolgen müssen.

Quod autem puerulum biduo ante patrem mortuum adinet, licet vix semihorulæ spatio ante matris decessum (quæ duobus mensibus ante funestam tragædiam, non sine suspitione veneni in crambe cocta propinati e vita migravit) lac adhuc ex vberibus suxerit, dici nequit eundem ex veneno diem suum obiisse supremum. (n)

G 3

Ea-

(n) Was aber das kleine Kind von 6. Viertel Jahren anlanget, da dieses noch eine halbe Stunde an der vor 8. Wochen verstorbenen Mutter Brüsten gesauget (von dieser aber eine grosse Vermuthung, daß sie ebener massen mit Giffit hingerichtet worden, indem sie frühe um 9. Uhr gekochten Braunkohl gegessen, welchen eben diese ihre Stieff-Tochter abgekochet, und sich sogleich übel drauf befunden, auch alle Sympt^{ta} mata eingenommenen Giffits sich bey ihr, wie oben bey diesen geäußert, auch nicht vor voll 12. Stunden darnach geleet) so kan man dennoch nicht gewiß anzeigen, obgleich abdomen externe ganz sonderbahr grün gewesen, weil dieses Kind schon ein paar Wochen vor Absterben der Mutter sich übel befunden, auch noch 8. Wochen hernach noch geleet, sich immer mehr und mehr abgezehret, wie viel das Giffit bey der Mutter, so etwa dem Kinde mit der Milch hatte communiciret werden können, zu dessen Absterben möchte contribui- ret haben.

Eadem sententia etiam ferenda est circa mortem Iohannæ, quamusi simul pulve vescebatur. Parum enim veneni spissæ pulvi inspersi ad ollæ fundum penetrasse, & exinde exiguam eiusdem quantitatem deoratoram esse videtur, accedit, quod per sex adhuc dies, licet similibus conflictata symptomatibus vixerit, & lumbricis, quos forte venenum irritavit, vexata fuerit. (o)

Ita

(o) Ebener massen so ereignet sich dieses bey Iohanna, einem Mädgen von viertelhalb Jahren, welche zwar auch von diesem vergifteten Birnen-Brey den Topff aus gekrahet, es muß aber in diesem stampfichten Brey wenig des Giftes bis auf den Boden oder die Ränder des Topffes kommen seyn, weil dieses Kind nicht allein noch 6. Tage gelebet, sondern auch bey der Eröffnung nur ein Fleck einer kleinen Bohne groß inflammiret inwärts im Magen gefunden worden, auffer daß viele Spuhwürmer in den intestinis latiret, dergleichen dem Kinde 2. Tage vor seinem Ende durch den Mund und per anum herausgekrochen. Ob nun von diesem wenig bekommenen Gifte, die Würmer irritiret, oder da frühe, nach Abends zuvor bekommenem Gifte, diesem eingeflößte Milch mit Baum-Dehl, und da ich darzukommen, ebenermassen angerathne Milch mit Mandel-Deh, und die darauf gegebenen analeptica das Giffte einigermassen obrundiret, daß das

Ita sese habet vera huius veneficii historia, quatenus ad medicum forum pertinet, reliqua Themidi sunt relinquenda, eiusque antistitibus, quorum sententiam, & in atrocissimum PARRICIDII crimen constitutam pœnam Venefica non euadet.

Das Kind noch so lange gelebet, hat man vor gewiß nicht anzeigen können. Nun wird zwar auch angegeben, daß bey denen, die ex veneno umkommen, der Leib kurz nach dem Tode aufzulauffen pflege, ja, es fänden sich auch wohl hin und wieder an demselben grosse Striemen und blaue Flecke, da aber Herr D. HOFFMANN *Loc. cit. Part. I. pag. 6.* meldet, daß hieraus gar nichts Zuverlässiges zu schliessen, weil bey jedem geschwinden Tode, sonderlich si corpora sint completa & sanguinea solches zu geschehen pflege, bey andern aber, die nicht viel Blut in den Adern haben (dergleichen es bey allen diesen Menschen gewesen) es nicht obseruiret würde. Wie denn auch die venæ in pulmonibus turgentes nichts anders anzuzeigen scheinen, als daß durch oftmahls repetirte hefftige vomitus die ganze Lunge allzusehr expandiret worden.

TANTVM.

IN-

105) 0 (50

INDEX.

- Obferuat. I. Anonymi : Carbonum viuorum vapor
noxius & exitialis. pag. 3
II. Eiusdem Anonymi : Eryfipelas feb. e iti-
patum, corpus grauidæ totum perrepens 11
III. D. Gothofr. Henr. Burgharti : Tumor
eryfipelæceus abceffum minitans, per do-
meftica peruerfè tractatus in cancrum oc-
cultum degenerans. 19
IV. Eiusdem: Ouum verrucosum. 26
V. Eiusdem: Libellæ feu Perlæ Sudetica 28
VI. D. Carol. Wilh. Sachfi: Rofa proli-
fera. 35
VII. Dyfenteria fuperueniente vomitu vermi-
nofo letalis. 41
VIII. D. Christoph. Timoth. Burgharti: Ex-
perimenta cum fucco vel Rore Aloes floren-
tis olim facta 45
IX. Salis Anglicani in Podagra vfus. 50

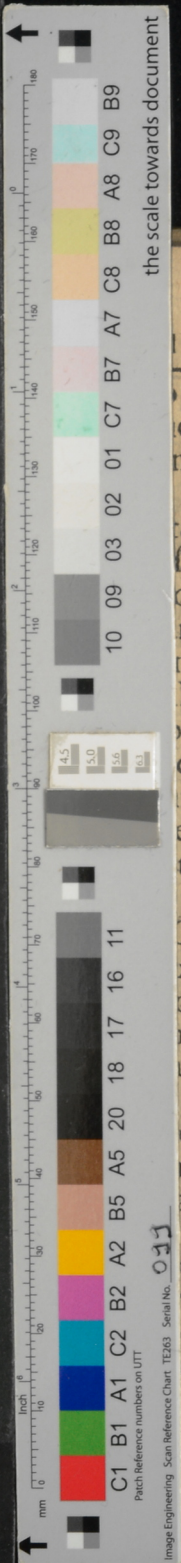
Mantiffa.

- Num. I. D. Gothofr. Henrici Burgharti Epiftola ad
Excellentiffimum D. D. Christianum de
Helwich confcripta, qua de Curæ Lactis &
fanguinis Antiquitatibus differtur. 61
II. Veneficii Hiftoria, ex Medici fectionem
cadauerum adminiftrantis relatione con-
cinnata. 91

f. 5. p. 103. dff. 5.
p. 103. dff. 3.
p. 95. dff. 3.
p. 103. dff. 7.
p. 103. dff. 1.
p. 128. f. 1.
p. 110. f. 1. dff. 2.
p. 162. f. 11.

the scale towards document

noſtri ſolaris ſyſtema-
te, vno verbo, planetae,
m ſtellam fixam, tan-
vagantes, & propter
tae ſuae, ſiue illa circu-
ſue parabolica fit, per-
oſtrum ſyſtema aduena-
m extendentes & ſic in
m venientes, moxque
li, ſub quo cernuntur
parbatos, vel caudatos
deeffe ipſi videntur ar-
m eandem haud plane
entia, modo ex obser-
t, Cometam ſupra Sa-

OLION.
xplicando Cometarum
omenis maximam par-
nam hypotheſin adopta-
quod de mutatione cor-
in Cometam, & deſtru-
er Cometam dicit, non
n inuenerit. Curioſum
aetermittendum, quod
Sinopſ. Cometic. habet,
tentiae robur aliquod
. Nam Cometarum
dos, vbi ſcilicet eorum
orbitae telluris inter-
ſecat,